

THEMANUMMER



# De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / B. Luiten

## In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN 589

B. Luiten

Als doopleden trouwen...

MEDITATIEF 592

R.R. Roth

Lijden, troost, geluk

WANDELEN MET GOD 593

H.J. Messelink

Zachtmoedigen hebben  
de hele wereld

HOOG GENOTEERD 595

H. Veldman

Katharina van Bora:

Hoe komt het toch,?

## THEMA:

BIJBELVERTALEN 596

B.C. Buitendijk

Opnieuw over bijbelvertaling

G. Kloppenburg 597

Bijbelvertalen in de  
niet-westerse wereld

Peter Jan en Maaike 602

de Vries  
Opleiding tot bijbelvertaler

ACHTERGRONDEN 606

A.N. Hendriks

De Heilige Geest  
en de zending (III)

## en verder.,

Persberichten

Meegelezen

Uit de kerken

## ALS DOOPLEDEN

## TROUWEN...

*'De kerkenraad zal erop toezien dat de huwelijken kerkelijk bevestigd worden'. Zo is sinds jaar en dag de afspraak in de Gereformeerde Kerken, terug te vinden in art. 70 van de Kerkorde. Inmiddels is de term 'bevestiging' in het formulier vervangen, maar daar wordt de afspraak niet anders van.*

## Twee regels

Uiteraard geldt deze regel wanneer twee leden van de gemeente met elkaar trouwen. Eenvoudig omdat wij in de kerkorde niet iets regelen voor mensen buiten de gemeente. Je kunt het ook positief zeggen: wanneer man en vrouw één willen zijn in de Here, zal dat ook tot uitdrukking komen in de gezamenlijke kerkkeus. Daar gaan we in de kerkorde vanuit. De kerkenraden zullen erop toezien dat leden van de gemeente die met elkaar trouwen elkaar uit Gods hand willen ontvangen. Dat ze dat willen helijden, elkaar trouw beloven naar Gods bedoeling en daarover zijn zegen vragen in het midden van de gemeente. Zo is de regel.

Toch circuleert es in het midden van de kerken ook nog een andere regel, die niet in de kerkorde terug te vinden is. Namelijk dat alleen huwelijken van twee belijdende leden kerkelijk worden bevestigd (om de oude term nog maar even te gebruiken).

Dit is wat ongrijpbaar omdat het geen gezamenlijke afspraak is. Ik kan niet peilen hoeveel kerken deze regel hanteren. Maar voorzover ik kan merken komt het wel vaak voor, en is het in meerdere plaatsen zelfs een harde regel. Soms tot grote teleurstelling van het bruidspaar.

## Voorstelbaar

Nu is het wel voorstelbaar hoe een kerkenraad daarbij komt.

Het is een goed pastoraal uitgangspunt, dat wij ernaar streven dat bruid en bruidegom eerst hun geloof voor God belijden. Dal is verreweg de beste manier. Je kiest eerst voor God en dan voor elkaar. Het geloof is de diepgang van je liefde. Dan is de trouwhelofte eigenlijk een toespitsing van de beloften in de openbare geloofsbelijdenis. Dat uitgangspunt moeten we dus zeker niet kwijt. De vraag is alleen of je van een uitgangspunt een eis kunt maken, een *harde* regel. Want de situaties kunnen heel verschillend zijn.

#### KERNREDACTIE

DRS G J VAN MIDDELKOOP,  
PROF DR B KAMPHUIS

#### OVERIGE REDACTIELEDEN

DR E G. DE BOER, DRS B BOES,  
DRS A L Th DE BRUIJNE  
DRS I D HAARSMA, DRS P. HOUTMAN,  
DRS B LUITEN, DRS K DE VRIES

#### MEDEWERKERS

J J D. BAAS, DRS E BRINK.  
J M DE JONG.  
DRS C. HOKSBERGEN,  
DRS A S. VAN DER LUGT,  
DR J SMELIK, DRS H. VELDMAN

#### REDACTIE-ASSISTENT

H. PRINS, Meulenbeldlaan 159, 7602 XK Almelo, tel 0546-870843. E-mail: reformatie@wxs.nl

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:  
De Reformatie, Postbus 24. 8260 AA Kampen.

#### UITGEVER.

Print Media bv, Bedum. Technische Realisatie: Scholma Druk bv, Bedum.

#### ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7, 9780 AA Bedum.  
Telefoon: 050 - 3013636. Fax: 050 - 3012732  
(o.v.v. Reformatie).  
E-mail: reformatie@scholma.nl  
Aanlevering advertenties in overleg.  
ING Bank 66.30.92.620

#### ABONNEMENT.

f 97,50 per jaar Studenten f 82,- per jaar  
(binnenland), f 189,- per jaar (buitenland,  
zeepost) Opzegging dient 1 maand voor  
het verstrijken van het lopende jaar te  
geschieden

Losse nummers f 2,50 (incl. Porto)

**R** De Reformaties op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Eralectah  
Tel (0521) 515946.

#### ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,95 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen

ISSN 0165-5191

## Per situatie bekijken

Als kerkenraad moei je recht doen aan de mensen die aan je herderlijke *zorg* zijn toevertrouwd. Dat brengt met zich mee, dat je ze niet altijd in één regel kunt vangen. De vraag zal altijd zijn naar de motivatie. Waarom is iemand nog dooplid als hij trouwt? Dat *kan* voortkomen uit slordigheid, nalatigheid of ongeloof. In dat geval kan een kerkdienst met beloften en voorbede geweigerd worden. Maar dan is de reden niet dat hij dooplid is, maar dat zijn levenswandel niet in overeenstemming is met wat hij zou gaan beloven. Maar dat iemand nog dooplid is kan ook andere oorzaken hebben. Stel, het dooplid is nog jong, de keus voor God is er wel en kan soms heel duidelijk zijn, maar in de openbare geloofsbelijdenis wordt méér gevraagd, aan kennis en kerkkeus bijv.: ci-kan dan moeite zijn om ter wille van het huwelijk 'even vlug' belijdenis te doen. Een dergelijke situatie kan ontstaan bijv. door een voortijdige zwangerschap. Als daardoor de trouwdatum ineens wordt vervroegd brengt dat niet automatisch met zich mee dat de belijdenis ook wel 'even' eerder gedaan kan worden. Soms kan het ronduit onverstandig zijn in die richting te adviseren. Een andere situatie *komt* ook wel voor: iemand is net van buiten de kerk toegelaten als lid. Meestal gebeurt dat in de weg van openbare geloofsbelijdenis, maar ook kan het zo zijn dat die geloofsbelijdenis nog zal volgen, na nog een jaar catechisatie of zo. Die ruimte hebben we als kerken met elkaar afgesproken. Evenzogoed is het toetreden tot de gemeente een geloofsdaad. Wie kiest voor de kudde kiest voor de Herder. En zo zijn er wel meer situaties te bedenken. De jonge mensen in deze voor-

beelden kun je onmogelijk een verwijt maken dat ze nog dooplid zijn. Van nalatigheid is geen sprake, integendeel, er is verlangen naar geloof en de groei daarin. Daarom zal het een zaak van voluit pastorale verantwoordelijkheid zijn, dat wij geval voor geval bekijken, en niet alle situaties in één (negatieve) regel over één kam scheren.

## Kerkrecht

Want er staat dus in de kerkorde: 'De kerkenraad zal erop toezien dat de huwelijken kerkelijk bevestigd worden' (art.70). Dit is een afspraak die we als kerken samen hebben gemaakt, en hierin is geen sprake van een beperking tot belijdende leden.

En een *dergelijke beperking is ook niet stilzwijgend bedoeld*.

Dat is eenvoudig in te zien. In 1978 is de kerkorde inhoudelijk en taalkundig herzien. Deputaten stuurden de concept-teksten rond aan alle kerken, met het verzoek daarop te reageren. Een menigte aan reacties kwam daarop binnen, niet alleen taalkundig van aard, maar ook met ideeën om de tekst hier en daar inhoudelijk wat bij te stellen. Zo waren er vanuit de kerken ook suggesties om art. 70 uit te breiden. Een kerk stelde voor de beperking in te voegen: alleen huwelijken 'van belijdende lidci'. Een andere kerk stelde voor toe te voegen: 'als regel alleen belijdende leden'. Dat was iets voorzichtiger, maar duidde in dezelfde richting.

Wat is dan mee gebeurd? De generale synode heeft dat bekeken en overwogen, maar heeft die voorstellen niet overgenomen. Dat is een *bewuste keus* geweest, *voorzien van argumentatie*. Als argument werd genoemd: 'De pastorale verantwoordelijkheid van de Kerkenraad behoort niet gedetailleerd te worden geregeld'. Met andere

woorden: er moet altijd ruimte zijn voor de eigen **pastorale** verantwoordelijkheid.

## Plaatselijk rechf?

Waar het nu vooral om gaat is dit: als gezamenlijke kerken hebben wij niet de bedoeling gehad de huwelijksbevestiging van doopleden per definitie te weigeren.

Sterker nog: we hebben **samen** besloten (en geratificeerd) *een dergelijke regel niet te stellen!*

In dat licht is het merkwaardig dat allerlei plaatselijk 'recht' is blijven **bestaan**, dat hiermee in strijd is. Stel, dat een kerkdienst zou worden geweigerd op de trouwdag van één of twee doopleden, onder verwijzing naar een plaatselijke regel, ze zouden met recht en i-cdn hiertegen in appél kunnen **gaan** bij de classis met art. 70 KO in de hand. En ze zou-

den in het gelijk worden gesreld. Want we hebben als kerken aan elkaar beloofd de kerkorde na te leven.

Dat is de formele kant. Inhoudelijk betekent dit: wijs mensen niet af onder verwijzing naar een regel, zonder in beeld te brengen wie ze zijn en hoe ze voor God staan. Een dergelijke aanpak kan nooit geestelijk 'recht' zijn.

## Praktijk

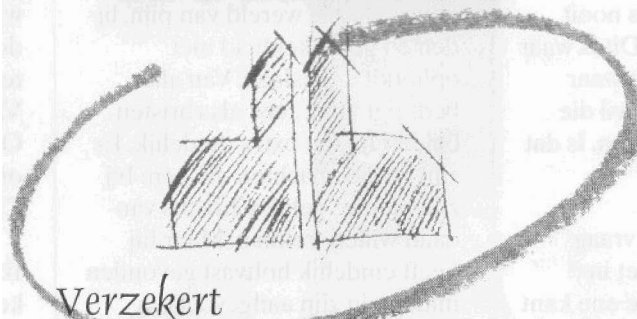
Is nu het uitgangspunt verdwenen, dat bruid en bruidegom eerst hun geloof voor God belijden! Helemaal niet. Want dat is verreweg de beste volgorde. Maar waar het om gaat is: het beste is niet altijd mogelijk of binnen handbereik. Dan kunnen we ook genoeg nemen met het goede, als we maar weten dat het echt goed is.

Daarom kan een pastoraal uitgangspunt, waar we helemaal achter staan, toch niet worden tot een harde regel.

Misschien is het goed dit als kerkenraad eens te bespreken met de gemeente. Of zet het zwart op wit in het gemeenteboekje, bij de regels voor de kerkdienst op de trouwdag. Laat het regel nummer 1 zijn: 'de kerkenraad streeft ernaar, dat leden van de gemeente eerst in het openbaar hun geloof belijden, voordat zij in het midden van de gemeente Gods zegen vragen over hun huwelijk'. Op die manier hoeft niemand te vrezen voor verlies van principes, terwijl je toch samen de ruimte laat voor situaties waarin het anders kan gaan.

*Ds. B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum*

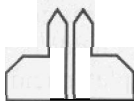
# donatus



Verzekert  
van Avondmaalstel tot Zadeldak  
alles onder uw kerkelijk dak!

Verzekerd *rijn* bij Ronatus is een geruststellend gevoel.  
Al sinds 1825 dé verzekeraar voor uw kerkelijke eigendommen,  
maar ook voor al uw andere verzekeringsaangelegenheden.  
Vraag vrijblijvend onze brochure of offerte of maak een afspraak voor  
een vrijblijvend persoonlijk gesprek.

Postbus 500  
5240 AM Rosmalen



donatus

Hoff van Hollantlaan 8  
Tel. 073 5221700 - Fax 073 5221717

GELOOFWAARDIG VERZEKERD

## 'Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus?' Rom. 8:35-39



meditatief

Ik verlang naar geluk. Heelheid mag je ook zeggen. Ik ben het lijden en de pijn zo beu. Soms zit ik achteroverleunend te wachten in mijn stoel. Te wachten op de wederkomst. Ik heb een stoel waarin dat kan.

Mijn verlangen wordt bedreigd, als ik Paulus goed begrijp. Niet dat ik Paulus voor dat inzicht nodig heb. Ik voel het zo ook wel. Machten, heden, toekomst, krachten, hoogte, diepte, andere schepselen. Speelbal daarvan voel ik me vaak. Ik zet wel de piketpaaltjes van mijn leven uit. Maar hoe vaak ik ze al niet verzet heb!

Ik verlang naar geluk. Heelheid. God, mijn God, waarom hebt u mij verlaten? Ik ben op zijn minst de derde die dat hardop tot u zegt. Het is niet anders in mijn gevoel, God. Alle opmerkingen over U, Christus die ons nooit meer verlaat, ten spijt. Dit is waar voor U. Heer, het is óók waar voor mij. Maar God, ik wil die waarheid zo graag ervaren. Is dat dan niet de bedoeling?

Soms bekruipt mij een vraag. Splits ik mijn wereld niet in tweeën? Alsof er aan de ene kant gebrokenheid is en aan de andere kant -vooral na te streven- geluk? Ik maak ze wel allebei mee, maar is er werkelijk verbinding tussenbeide? Is het niet vaak min of meer toeval dat ik geluk ervaar?

Ik zag laatst een jongetje. Rennend over straat, zag niet dat er een straatsteen iets omhoog stak. In al zijn vrolijkheid smakte hij tegen de grond. Schreeuwen van pijn en van schrik volgden. Ik ernaar toe. Hij bedaarde wat. Verdwaasd en verward zat hij op de

grond. Toen ineens stond hij op en liep strompelend naar huis. Vlak bij ons. Ik liet hem gaan. Hij duwde het tuinhek open en verdween uit zicht. Thuis waren zijn vader en moeder. Ik hoorde de achterdeur open gaan. Gehaast kwamen vader en moeder aanlopen. Daar, bij hen begon het huilen opnieuw. Tsjonge, wat had die jongen het te kwaad. Ik hoorde papa's troosten-de woorden. En mama rommelen met een verbanddoos. Toen werd het stil. Ik glimlachte opgelucht. Nu stapt hij alweer rond alsof er niets gebeurd is. Een vrolijk jongetje.

Paulus lijkt op dit jongetje. Paulus die Christus is gaan kennen. Toen Paulus Christus leerde kennen zijn zijn ogen open gegaan. Voor een nieuwe wereld. De wereld van liefde en geluk. De wereld van Christus. Hij ziet echter ook scherp dat de wereld van pijn, lijden en gebrokenheid niet ophoudt te bestaan. Van alles bedreigt hem. Juist als christen beleeft hij dat extra duidelijk. Er zijn zoveel machten die hem bij zijn nieuwe geluk Christus vandaan willen trekken. Maar hij heeft eindelijk houvast gevonden midden in zijn aangevochten leven. Niemand minder dan Christus heeft hem gevonden! Zijn verbandrommel ligt achter Hem, ver weg ergens in een graf. Zijn leven na afgelegde windsels is als een pleister voor Paulus' ziel.

Volgens Paulus zijn er geen twee werelden. Er is er maar ééntje. Hoe meer lijden ik voel, hoe meer ik de gespletenheid ervaar. Pijn en niemand, zelfs God niet, die erbij kan komen, denk ik vaak. Nee, zegt Paulus, hoe dichter bij Jezus

in de buurt, hoe meer pijn ik onder ogen kan zien. En niemand die mij bij de liefde van Christus vandaan haalt!

God, mijn God, waar scharniert mijn denken en mijn voelen? Het moet zo heerlijk zijn om in een wereld van lijden en gebrokenheid de eenheid met u te ervaren! Een kind dat ik van lang geleden ken duwt het tuinhek open. Nog even groot als toen ik het liet gaan. Bloedend komt het op mij af. Ben ik er wel om de verbanddoos te pakken? Langzaamaan voel ik verkramping van leven in mijn binnenste. Mijn hart lijkt wel gescheurd. Met pijn, met angst om daar iets van onder ogen te zien. Weerloos kind. Ik. Machteloze, bange man. Ik.

Door woorden van liefde en erbarmen word ik gelokt. Vader wijst niet af. Andere machten doen dat: heden, toekomst, hoogte, diepte, andere schepselen, ik. Vaders Zoon Jezus niet. Ook in mijn lijden mag ik me omringd weten door de liefde van Christus. Hij is uit op mij!

Ik vind heelheid. In mijn gebroken leven. Omdat er troost is. Als brug tussen de kapotte aarde en Jezus die liefde is. Het ruikt naar nieuwe schepping hier. Hoor hoe ik juich en lach en huil en schreeuw! Zie dat Jezus bij mij is! Blijft! God, mijn God, waarom bent u tot mij gekomen? Hoe heerlijk is uw naam!

Ik zit vaak achterover in mijn stoel. Te genieten van mijn wederkomst. Langzaamaan gaan mijn ogen open. Langzaamaan kom ik onder de indruk van de liefde van God.

# ZACHTMOEDIGEN HEBBEN DE HELE WERELD

H.J. Messelink

## wandelen met God

*Misschien kent u Karel. Hij is een brave huisvader. Leidt een heel gewoon leven, Beetje saaie man, Maar in zijn fantasie heeft hij ook een geheim leven. Een opwindend leven, Terwijl hij iets heel gewoons doet, begint die fantasie te werken en komt hij plotseling in actie. Terwijl hij met de auto z'n vrouw naar de kapper brengt, moet hij voor een stoplicht wachten naast een hoogkantoorgebouw; in zijn fantasie ziet hij opeens dat hele gebouw in brand staan en hij redt een klein meisje van de bovenste verdieping. Voor het oog van de TV-camera's. Karel de held. Maar dan hoort hij de narrige stem van zijn vrouw naast zich: het stoplicht staat allang op groen; en hij wordt weer een panffelhield. Het is een herkenbaar verlangen: een keer echt iets presteren, iemand zijn. Je droom waar maken. Eindelijk de waardering waar je naar snakt. Erkenning, Niet meer een saai en voorspelbaar leven leiden. Een held zijn. Bewonderd worden. Dat zou echt het einde zijn.*

### Zwakkelingen?

Mensen willen iemand zijn. En zeker geen zwakkeling lijken. Geen looser. Dat is een echt scheldwoord.

Maar dan het woord van Jezus uit de Bergrede: zalig zijn de zachtmoedigen. Je zou het zo maar vertalen met: zalig zijn de watjes, de eitjes. De mensen die er nooit echt bij horen. De softies.

Als je het iets netter wilt brenpen, zeg je: zachtmoedigen zijn aardige, zachte, lieve mensen: altijd inschikkelijk, mensen die geen hoge pet op hebben van zichzelf. Die heb je. Die mensen, die het altijd met je eens zijn.

Die heel bang zijn dat een ander hen niet aardig vindt. Dat is het ergste wat je kan overkomen. En dat juist zulke mensen zalig geprezen worden! Je zou ze eerder toewensen dat ze sterk worden, een positief zelfbeeld ontwikkelen. Vandaag moet je je geluk toch afdwingen? Ervoor vechten. Voor jezelf opkomen. Zalig zijn de brutalen, want zij hebben de halve wereld.

Wie is de echte zachtmoedige? Wie heet er in de bijbel zachtmoedig? Jakob, die lekker huiskelijk bij zijn moeder Rebekka bleef? Of Eli, die z'n zonen hun gang liet gaan? Of Maria, die zo stil aan de voeten van de Here

Jezus zat? Nee dus. De ene keer dat in het OT het woord zachtmoedig op een persoon wordt toegepast, is in Numeri 12 en daar wordt het van Mozes gebruikt. Mozes nu was de zachtmoedigste van alle mensen op de aarde. Mozes! Die op z'n 40e een Egyptenaar doodstak. In een felle driftbui. Die later optreedt als sterke leider van het volk. Je ziet hem op die rots slaan! En toch: de zachtmoedigste. Hoe kan dat? Omdat hij - en daar waren wel 40 jaren voor nodig - geleerd had te luisteren en te volgen, zich te onderwerpen aan God; niet meer het recht in eigen hand te nemen. Daaruit blijkt al dat zachtmoedigheid geen karaktertrek is. Dat maken wij ervan. We zeggen: wat een zachtmoedig mens, hij zoekt nooit ruzie; wil altijd de vrede bewaren. Maar die ander, dat is echte driftkop, altijd de vuist op tafel.

### Wat is zachtmoedigheid?

In de zaligsprekingen in Mattheus 5 tekent de Here Jezus geen typen van mensen. Het zijn allemaal aanduidingen van echte kinderen van God. In wie Jezus woont. Alle 8 samen vormen ze de profielschets van de christen, van een burger van het Koninkrijk der hemelen. Zo is zachtmoedigheid niet een karaktertrek. Nee, God wil ons zachtmoedig maken. Zachtmoedigheid is een vrucht die de Geest laat groeien in ons leven. In het leven van Mozes kunnen we zien wat zachtmoedigheid is. Mozes kon best kwaad worden. Hij was ook een krachtige per-

soonlijkheid. Geen watje of eitje. Maar: hij maakte zich ondergeschikt aan God. Aan de leiding van God. Zachtmoedigheid is de houding, van zwakke en sterke persoonlijkheden, waarin je je niet liioeft waar te maken. Straks beërf je de aarde, dus kun je nu het aardse loslaten. En dat aardse, dat is **alles** wat er bestaat aan dromen en verlangens en verwachtingen. Een zachtmoedige is iemand die dat los kan laten. Loslaten staat tegenover: iets zullen en moeten bei-eiken. Iets afdwingen. Op **zich** is er niks mis met het hebben van verwachtingen. Een kind wil piloot worden of brandweerman. **Als** je ouder wordt, licb je je verlangens, je dromen. Verwachtingen over wat het leven je kan bieden: een mooie baan, een eigen huis, een gelukkig huwelijk, kinderen, blijvende gezondheid. Maar het leven **loopt** zovaak anders. Zoveel wensen worden niet vervul-!En loch houden we vaak krampachtig vast **aan** onze dromen. En wat doe je **als** ze niet uitkomen? Ga je dan jezelf beklagen? Word je wanhopig? Wend je je teleurgesteld af? Verhard je? Of ga je jezelf alsnog bewijzen, jezelf waarmaken, alles in eigen hand proberen te houden? Hoe vind je de goede houding?

Jezus zegt: zalig de zachtmoedigen, de mensen die hebben geleerd los te laten. Hij zegt: zolang je krampachtig aan al je dromen vasthoudt, hen je een looser, want je bent er een gevangene van. Maar als je nou hij Mij komt en je leven ondergeschikt maakt aan Mij, dan wordt alles anders. Kijk naar Mozes. Hij moest in 40 jaren voorbereiding op zijn ambt leren zich aan God over te geven, aan Gods plannen. Toen was hij zachtmoedig geworden. Het is **zo** mooi **dat** Jezus zegt: zalig de zachtmoedigen. Want Hij roept **ons** eerst lot Zich: kom

bij Mij, vermoeide, opgejaagde mensen: Ik geef je rust. Want Ik ben zachtmoedig en nederig van hart.

De Here Jezus kwam niet naar de aarde om Zich waar te maken. Hij kende de kunst van het loslaten.

Hoewel Hij reden genoeg had om namens God met ons allemaal af te rekenen, blijkt dat Hij tut ons komt als een liefdevol, nederig mens. Nederigheid is dat je de moed hebt jezelf weg te cijferen ten behoeve van de ander. Zachtmoedigheid: de moed om zacht te zijn. Jezus was bereid zijn glorie en status bij God loc te laten. Voor ons. Hij wilde wel aan een afschuwelijk kruis sterven, als Hij ons daarmee kon redden. Zo diep **ging** Hij. Hij mag het dus zeggen: Ik ben zachtmoedig en nederig van hart. En Hij maakt je zachtmoedig. I-Jij doet je warempel op Zichzelf lijken. Door Zijn Geest!

Dat is wel een proces. Mozes had 40 jaar nodig om zachtmoedig te worden. Ook wij hebben tijd nodig om te leren niet meer onze eigen onvervulde wensen, onze eigen dromen centraal te stellen, maar op God te letten. Te vragen: welke weg vindt U goed? 'Te zeggen: als ik maar bij **U** blijf; dan hoef ik het hier niet **zo** nodig te maken. Ik hoef niet meer elke situatie te beheersen. Ik hoef **niet** meer te streven naar een perfect leven. Ik mag leren relativeren. Ik mag zachtmoedig worden. Want ik heb **Jezus**, ik ben een kind van God, Ik heb een Vader. Ik raak tevreden met wat Hij me geeft.

Als je zover komt, hou je ook veel energie over voor de ander. Een zachtmoedig mens is bewogen en gericht op de ander. De ander, die jou nodig heeft, jouw liefde, jouw zorg, jouw aandacht. Dan is je eigen populariteit niet meer zo belangrijk. Dan hoef ie meer zo ambitieus te zijn. Ambitie maakt je liard, overgave

aan God maakt je zacht. Ontevreden zijn over je levensweg maakt je bitter; tevreden zijn met Gods liefde maakt je mooi en gelukkig. Zo wil **Jezus** ons zachtmoedig maken.

## De erfenis

Een zachtmoedig mens hoeft niks te veroveren. Hij erft straks de aarde. Erven. Het testament gaat open. Welgedaan, trouwe dienstknecht, over weinig ben je trouw geweest, over veel zal Ik je stellen. De Lirutalen mogen vandaag, de halve wereld hebben. De zachtmoerligen beërvan de **hele** aarde. De aarde! Dat wil zeggen: een bruisend, tintelend bestaan. Dat je stoutste dromen zal overtreffen.

Karel had zo z'n dromen: hij op het journaal, de held van de dag. Het is herkenbaar. **En** toch **mag** je er om lachen. Want je hoeft geen slachtoffer te zijn van je eigen verlangens. Je hoeft jezelf niet meer waar te niaket. Misschien vindt God onze verlangens niet te groot, maar te klein. C.S. Lewis schreef: we zijn soms net onwetende kinderen die in een donker straatje moddertaartjes blijven maken, omdat ze er geen idee van hebben wat bedoeld is met een aanbod van een vakantie aan zee. God belooft ons eeuwige blijdschap op een nieuwe aarde, waar Hij Zelf bij ons zal wonen. Waarom dan **nog**, steeds moddertaartjes maken?

*Ds. H.J. Messelink is predikant van de Gereformeerde Kerk te Voorthuizen-Barneveld*

# KATHARINA VON BORA: HOE KOMT HET TOCH.. 1

H. Veldman

Hoog  
genoteerd

We kennen Katharina von Bora, Luthers vrouw, als iemand die voor ons gevoel eigenlijk alleen maar in de schaduw van taaar echtgenoot is blijven staan. We kennen misschien iets van haar **toch** wel bijzondere levensverhaal, zeker dat van haar spectaculaire ontsnapping uit het klooster en haai huwelijk (toch nog) niet de hervormer van Duitsland. Katharina was een vrouw die wist van wanten en een moeder bij uitstek. En als we haar van dichtbij zouden bezig zien, dan zou het wel eens kunnen dat we haar mochten typeren als 'manager' van het voormalige Augustijner-klooster. Haar 'huishouding' daar leek soms op een volcontinu bedrijf, waar familie, vrienden en gasten in een staat van permanente actie verkeerden. En hoe vaak niet heerlijk 'relaxed'? Maar Katharina was de spil waar alles om draaide. En Luther blij: hij is eindelijk verlost van de dagelijks beslommeringen van het huishouden. En Käthe mag zich beschouwen als de gastvrouw van 'de eerste evangelische pastorie'.

## Lof voor degelijke huisvrouw

Luther heeft volgens enkele van zijn vrienden een **soort** verstands-huwelijk gesloten. Naar eigen idee was hij nooit echt verliefd geweest. Maar dat vei-anderde na de huwelijksdag in heel sterke mate. Spreuken 31 beleefde in Wittenberg weer een hoogtepunt. De hervormer vertelde later: *Ik hrh een trouwe vrouw, zoals die in de Spreuken van Salomo:*

*Op hnnr vertrouwt het hart van haar man! ("Ihres Mannes Herz darfsich auf sie verlassen.")*

In het oosten van Duitsland krijgt Katharina al pauw de bijnaam 'de morgenster van Wittenberg'. En ook aan Melancthon, Luther jongere vriend en collega, was het opgevallen dat Luther milder was geworden in de omgang. Hoe de mildheid het gezin-Luther sierde blijkt bijvoorbeeld in 1536 als de arme, hevrincde collega Johannes Agricola met zijn vrouw en negen kinderen naar Wittenberg waren getogen maar nog niet dadelijk een eigen woning konden betrekken. Ze kregen zolang het nodig was onderdak bij Käthe en Maarten.

## Leiding in geestelijke dingen

Luther heeft in zijn steeds actieve leven veel gedaan aan het onderwijs en de vorming van zijn medechristenen. Als voorbeeld daarvan noemen we vandaag zijn *Kleine Katechismus* waarin hij de Tien Geboden, de Apostolische Geloofsbelijdenis, het Onze Vader, de (twee) Sacramenten en de bediening van de lucht en de biecht uitlegt. In vraag- en antwoordvorm laat hij zijn leerlingen - jong en oud in de kerk van de reformatie - de rijkdom van het kind-zijn van God inzien. Luther formuleert trefzeker. En heel nauw aansluitend bij de Schriften. Zekerheid van het geloof is een kostbaar goed - in alle eeuwen. Als vast medicijn tegen eigen twijfels en onzekerheden, ook tegen de scepsis van

humanistische geleerden en liet zwakke woord van de kerk van Rome. Zo gaf hij leiding in geestelijke dingen. Het derde gedeelte van het Apostolicum, over de heiliging (door de Heilige Geest), vertolkt Luther als volgt:

*Ik geloof, dat ik niet vanuit mijn eigen ventand of kracht aan Jezus Christus, mijn Heer, geloven of rot Hem komen kan; maar de Heilige Geest heeft mij door her Evangelie geroepen, met Zijn gaven verlicht, in het ware geloof geheiligd en bewaard; zoals Hij de ganse Christenheid op aarde roept, verzamelt, verlicht, heiligt en bij Jezus Christus bewaart in het ware, enige geloof; in welke christenheid Hij mij en alle gelovigen dagelijks alle zonden rijkelijk vergeeft en op de Jongste Dag mij en alle gestorvenen opwekken zal en mij samen met alle gelovigen in Christus een eeuwig leven geven zal.*

*Dat is zeker waar.*

Hoeveel Duitse evangelische jongeren hebben deze woorden in de latere eeuwen uit het hoofd geleerd? Katharina Luther wellicht ook. Dat gaat vaak zo, als je met je kinderen mee leert. En wat heeft ze over deze catechismus ooit treffende woorden uitgesproken: : "Hoe komt her toch, dat daar alles over mij in staat?" Hoe nabij is toch het Woord van ome Heer! In onze mond, in ons hart. Lees Deuteronomium 30 en Romeinen 10 er maar op na.

Drs. H. Veldman is kerkhistoricus en woont in Zuidhorn



# OPNIEUW OVER BIJBELVERTALING

B.C. Buitendijk



De kogel is door de kerk. Men heeft op het hoogste niveau een belangrijke beslissing genomen rond de vertaling van de Naam van God. In de Nieuwe Bijbelvertaling (de NBV) wordt Jahwe vertaald als heer. Dit besluit heeft de discussies rond de NBV weer doen opblazen.

Men hoopt de NBV te kunnen voltooien in 2004. Dan zullen ook de Gereformeerde Kerken in Nederland (Vrijgemaakt) voor de keus komen te staan. Wordt de NBV de nieuwe kerkbijbel of is dat niet mogelijk?

We hebben de mogelijkheid om ons op die keus voor te bereiden. In dat kader wordt onder auspiciën van deputaten bijbelvertaling en de Theologische Universiteit in Kampen een congres belegd voor belangstellenden. Dat zal plaatsvinden op D.V. 12 mei 2001 in Kampen.

Er worden verschillende workshops voorbereid, onder meer over de vertaling van de Naam van God. Wie zich opgeeft voor het congres ontvangt map met documentatie. Het is de bedoeling dat na afloop van het congres een congresbundel wordt uitgegeven. Prof. dr. J. van Bruggen, die al jaren zeer betrokken is bij het thema Bijbelvertalen, handelt in zijn bijdrage over de bruikbaarheid van de [NBV] als kerkbijbel voor eredienst, catechese, bijbelstudie en thuisgebruik. Dr. W.H. Rose zal ingaan op de uitgangspunten van de

[NBV] en de uitwerking ervan in de vertaalkozen in deze nieuwe vertaling. Verder komen er bijdragen over de eerbiedshoofddet-ter en over de vraag naar concordantie in een vertaling.

Ook De Reformatie hoopt de komende jaren regelmatig aandacht te geven aan het vertalen van de bijbel. Deze keer gebeurt dat vanuit een wat andere invalshoek. Wij kunnen Gods Woord al eeuwen lang in onze eigen taal horen en lezen. We hoeven er geen tweede taal voor te kennen. Maar velen hebben de Bijbel (nog) niet in hun moedertaal ter beschikking. Drie leden van Wycliffe Bijbelvertalers laten zien wat er allemaal komt kijken als er in een taal voor het eerst een bijbelvertaling wordt gemaakt. Ze geven informatie over de organisatie van dat werk, de opleiding en de praktijk. We krijgen een kijkje in de keuken. En we worden erbij bepaald hoe rijk wij zijn met onze mogelijkheden.

Tenslotte heb ik een verzoek. Dit Jaar is het 50 jaar geleden dat de Nicuwc Vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap is voltooid en officieel werd aangeboden. In de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) is deze vertaling in de praktijk standaard geworden. Dat moet een hele verandering zijn geweest voor hen die opgegroeid zijn met de Statenvertaling. Ik zou graag willen weten hoe die verandering bij u heeft plaatsgevonden en

hoe u die hebt beleefd. Verder zou ik graag vernemen hoe kerkenraden hierover geoordeeld hebben. Dat moet in de notulen toch terug te vinden zijn. Ik hoop op veel reacties.

*Ds. B.C. Buitendijk is predikant van de Gereformeerde Kerk te Steenwijk*

## Lied van de week 29 april:

Voor zondag 29 april staat gezang 6 uit het Liedboek voor de Kerken op liet rooster. Dit lied is al eerder aan bod geweest. Een bespreking heeft gestaan in De Reformatie van 25 maart 2000 (jrg 75, nr 24).



# BIJBELVERTALEN IN DE NIET-WESTERSE WERELD

G. Kloppenburg

## Bijbelvertalen

**B***ijbelvertalen! Laat in Nederland dat woord eens vallen en er is grote kans dat er een geanimeerd gesprek op gang komt over de [Nieuwe Bijbelvertaling]. Een team van meer dan twintig specialisten, voorzien van de modernste hulpmiddelen, werkt sinds een jaar of zes aan deze nieuwe vertaling. De eerste deeltuitgaven zijn verschenen in een prachtige uitvoering, er wordt over gepraat en geschreven. De hoeveelste vertaling al in het Nederlands? Het aantal complete vertalingen van de Bijbel in het Nederlands bevindt zich dichterbij de twintig dan de tien.<sup>1</sup> Toch is men het er over het algemeen wel over eens dat er echt een nieuwe vertaling voor gebruik in de kerk moet komen,*

### Verbazing in Afrika

De vertalers met wie ik in het West-Afrikaanse land Benin werk, i-cagccrden verbaasd toen ik hen vertelde dat het Nederlands Bijbelgenootschap de laatste vijftig jaar al twee complete nieuwe vertalingen van de Bijbel had uitgegeven. Hun verbazing veranderde in verwondering, toen ze hoorden dat daarnaast nog andere vertalingen in het Nederlands waren verschenen. Hun verwondering groeide bijna uit tot onbegrip toen ze hoorden hoeveel mankracht en financiën in Nederland aan deze nieuwe vertaling worden besteed ...

Ondertussen werken deze drie vertalers en hun secretaris/typist met minimale middelen rustig door aan de eerste vertaling van de Bijbel voor hun ca. 2 miljoen mensen tellende volk in het zuiden van Benin. Geen van hen kon Grieks lezen toen ze in 1984 aan het Nieuwe Testament

begonnen; nu ze inmiddels aan het Oude Testament werken, heeft een paar jaar geleden een van hen een cursus bijbels Hebreeuws kunnen volgen. Ze leggen zich -nede- neer bij het feit dat het bijbelgenootschap sinds de verschijning van het NT in hun taal, in 1993, niets meer in hun taal heeft uitgegeven. Het bijbelgenootschap houdt zich immers ook niet bezig met nog 6 andere talen in Benin bezig, waar in totaal ca. 50 verschillende talen gesproken worden.

### Wereldwijd en groeiend werk

Wie probeert een indruk te krijgen van al het bijbelvertaalwerk dat wereldwijd plaatsvindt, zal tot de conclusie komen dat het Nederlandse project uitzonderlijk is dan het Beninese. De Bijbel wordt op vele plaatsen in de wereld vertaald; het aantal projecten stijgt nog steeds. Op dit

moment zijn er ongeveer 1500 vertaalprojecten, voor het overgrote deel in de niet-westerse wereld. Daarvan betreft het voor meer dan driekwart eerste vertalingen in een taal.

In de laatste eeuwen heeft het bijbelvertaalwerk een enorme vlucht genomen. Waren er in 1800 nog maar 68 talen waarin (een deel van) de Bijbel vertaald was, door de opkomst van de moderne zendingsbeweging en de bijbelgenootschappen in de 19e eeuw werd dat aantal verviervoudigd tot 522 talen in 1900. Volgens de meest recente cijfers over het jaar 2000 is op dit moment in totaal in 2261 talen op zijn minst een deel van de Bijbel verschenen, een toename van ruim 1700 in de laatste eeuw. Een complete Bijbel is nu beschikbaar in 303 talen. In nog eens 987 talen is het NT verschenen, en bijbelboeken in nog eens 891 talen.<sup>2</sup>

In deze oorinc groei speelde een grote rol de opkomst van organisaties als Wycliffe Bijbelvertalers die zich richtten op vertaalwerk voor kleine taalgroepen. Daarnaast de opkomst van bijbelvertalingen die niet door zendingen, maar door lokale kerken en vertalers die in hun moedertaal werkten, gemaakt werden.

### Bijbelgenootschappen en Wycliffe

De twee grootste organisaties die momenteel actief betrokken zijn bij bijbelvertalen in de derde wereld zijn de Wereldbond van Bijbelgenootschappen (in het

engels; United Bible Societies, afgekort als UBS), waar o.a. liet Nederlands Bijbelgenootschap bij aangesloten is, en Wycliffe Bijbel Vertalers met haar zusterorganisatie SIL-International<sup>1</sup> (afgekort als Wycliffe, i-esp. SIL). De UBS zijn betrokken bij ca. 700 projecten en SIL bij ruim 500, waarbij ze samenwerken in ca. 100 projecten.<sup>4</sup>

De oorsprong van de Bijbelgenootschappen ligt in West-Europa aan liet begin van de vorige eeuw. Vandaaruit heeft het werk zich verspreid over heel de wereld. De doelstelling en het werkveld van de Bijbelgenootschappen laten zich als volgt samenvatten: Elk mens moet toegang hebben tot de Bijbel in een taal die hij/zij kan begrijpen. Dat gebeurt door het vertalen, uitgeven en verspreiden van de Bijbel, in dienstbaarheid aan de kerken. Voor het vertalen betekent dat dat de UBS betrokken zijn hij vertaalprojecten die plaatvinden op initiatief of verzoek van kerken. Het gaat meestal om grotere taalgroepen. Daarnaast houden de UBS zich ook bezig met revisie van vertalingen.

Wycliffe/SIL zijn organisaties van jongere datum. SIL is opgericht door de Amerikaan Townsend die als colporteur van spaanse Bijbels in Latijns Amerika geraakt werd door de vraag van een Cakicquel-indiaan: "Als jouw God zo machtig is, waarom spreekt hij dan mijn taal niet?" Hij besloot daarop de taal van deze indiaan te leren en vertaalde het NT in deze taal. Omdat hij zich realiseerde dat er op dit terrein immens veel werk te doen viel, begon hij in 1934 met zomercursussen in taalkunde om mensen taalkundig voor dit werk te trainen. Onder de naam SIL werd er vervolgens in een groeiend aantal zuid Amerikaanse landen gewerkt. Later, in de jaren

'60, breidde het werk zich naar andere werelddelen uit. SIL deelt de doelstelling van de URS dat elk mens toegang moet hebben tot de Bijbel in een taal die hij kan begrijpen. Maar SIL richt zich vooral op talen die nog niet beschreven zijn en waarin meestal nog geen geschreven literatuur bestaat. Het gaat daarbij uiteraard vaak om kleinere taalgroepen.<sup>5</sup> Een en ander brengt met zich mee dat het werktein van SIL omvangrijker is dan dat van de bijbelgenootschappen: in de eerste plaats houdt men zich bezig met taalkundig onderzoek: onderzoek van de taalkundige situatie in een land om te bepalen waar verder gewerkt zal moeten worden, bestudering van talen, uitmondend in publicatie van grammatica's en woordenboeken. Vervolgens met vertaalwerk: vooral van (delen van) de Bijbel. En in verband daarmee: antropologisch onderzoek, het bestuderen van de cultuur. Veel aandacht gaat ook uit naar alfabetiseringswerk en het opleiden van lokale medewerkers in vertaalwerk en alfabetisering. SIL geeft bijbeluitgaven bij voorkeur niet zelf uit. Dat, en de verspreiding laat men graag over aan de Bijbelgenootschappen of vergelijkbare organisaties. SIL is de academische organisatie die in het buitenland werkt, en daar i.s.m. regeringen en lokale instanties projecten opzet. SIL's zusterorganisatie Wycliffe is de zendingsorganisatie die actief is op het thuisfront: ze zorgt voor werving en begeleiding van medewerkers, contact met kerken, en financiën. Medewerkers zijn over het algemeen lid van beide organisaties. Ook in Nederland bestaat een zelfstandige organisatie Wycliffe Bijbelvertalers die dit jaar haar 30ste verjaardag viert en ruim 100 medewerkers in het buitenland heeft."

UBS en SIL werken op het terrein van vertalen steeds meer samen door bv. gebruik te maken van elkaars vertaalconsultants en door samen te werken in de training van vertalers. Ook het Fonproject in Benin is een project waarin URS en SIL samenwerken. UBS en SIL zien elkaars werk als aanvullend op het eigen werk.'

## De uitdaging: nog 2000 talen te gaan

Boven werd het aantal van 2261 talen genoemd waarin althans iets van de Bijbel beschikbaar is. Dat lijkt veel, maar afgezet tegen het aantal talen in de wereld dat geschat wordt op 6700<sup>6</sup>, valt dat tegen. Nu gaat het hier meest om kleinere talen, maar toch worden deze 4500 talen nog wel door in totaal 440 miljoen mensen gesproken. In meer dan 1000 van deze talen lopen al projecten. En niet in alle talen hoeft de Bijbel vertaald te worden (bijvoorbeeld omdat de sprekers grotendeels tweetalig zijn, of omdat ze de Bijbel in een zeer verwante taal goed kunnen lezen). Een conservatieve schatting is dat er nog in 2000 talen een Bijbel nodig is. Uitgaand van de hoeveelheid werk die in de laatste 50 jaar verzet is, zou het nog 150 jaar kunnen duren voordat in elke taal waarvoor dat nodig is, iets van de Bijbel vertaald is.

## VISION 2025

Het bovenstaande gegeven was het startpunt voor een conferentie van Wycliffe Bijbelvertalers Internationaal in juni 1999 in Waxham, USA. De gedachte dat hij ongewijzigde werkwijze het werk nog minimaal 150 jaar zou duren, streed met de urgentie van de zaak: iedereen toegang tot Gods Woord in een taal die hij kan begrijpen. Daarom werd uitgangspunt van het denken:

Wat moet er gebeuren om ervoor te zorgen **dat** in 2025 een Bijbel, NT of relevante bijbelgedeelten beschikbaar **zijn** in elke taal waarvoor **dat** nodig is, of dat op z'n minst een project loopt **om** dat te bereiken? Dit heeft een strategische omslag bij Wycliffe tot gevolg gehad die op dit moment steeds meer gestalte krijgt. De belangrijkste elementen zijn: Verantwoordelijkheid voor projecten moet zoveel mogelijk in nationale en lokale handen; westerse uitgezonden krachten moeten vooral ingezet worden voor training, **managing** en consulting, in plaats **van** zelf projecten uit te voeren; zoveel mogelijk samenwerken met daarvoor in aanmerking komende partners. Een westerling die naar het buitenland **vertrekt** en na 15 jaar noeste arbeid een NT afrondt, zal een zeldzaamheid worden. Mensen zullen eerder **voor** een specifieke specialistische taak in meerdere projecten ingezet worden, waarbij training en overdracht steeds belangrijker worden. Of 2023 haalbaar is of niet. Vision 2025 geeft in ieder geval de voortgang **van** het werk een goede stimulans. De gedachte dat **wij** misschien nog getuige zullen zijn **van** de start **van** het werk aan de laatste taal, is bepaald opwindend!

## Gebrek aan papier ...

Bijbelvertalers in de niet-westerse wereld maken zich vaak om andere dingen druk **dan** vertalers in Nederland. Een **paar** jaar geleden vroeg ik een miskito vertaler in Nicaragua wat hij als grootste problemen ervaren had in zijn project. Hij noemde de volgende dingen:

Er zijn geen boeken over onze taal, zoals een grammatica. Dan *kost* tiet veel tijd nin vast te stellen *wat* de standaard **is** voor bepaalde zaken in de taal, vooral omdat er mees variatie **bestaat**

dan in een uniformere taal als het **nederlands**. De verschillen tussen de verschillende regio's waarin de taal gesproken wordt, zijn groter, en het probleem is dat er geen standaard-dialect is (zoals in het Nederlands het ABN.) Vervolgens de schrijfwijze van de taal. Er was, op een bepaald moment wel een spelling, maar er bleef verschil van mening over de schrijfwijze van afzonderlijke woorden, die vaak per regio verschillend worden uitgesproken. Ook noemde **hij** het feit dat men de eerste 10 jaar geen computer had in het project. Verder was er regelmatig gebrek aan papier. Ook had de jarenlange burgeroorlog **zijn** invloed gehad op de vertaling: vertalers werkten in verspreid over twee landen zonder veel contact: met als gevolg dat het uiteindelijke resultaat zwaar gereviseerd moest worden om geen lappendeken te krijgen.

## Elders anders: de taalkundige situatie

De situatie van het vertaalproject in Nicaragua laat al een aantal verschillen zien tussen projecten in de westerse en niet-westerse wereld. Ik noem in de eerste plaats de taalkundige kontekst: vaak zijn talen nog, onbeschreven, of amper beschreven. In dergelijke situaties worden vertaalprojecten voorafgegaan door taalonderzoek. Dat zeg ik 70 **even** in twee zinnen, maar er **zit** geweldig veel werk in voordat bepaald kan worden in welke taal, welk dialect een project gestart moet worden. De spelling is **regelmatig** een probleem: bij alle vier projecten waar ik tot nu toe gewerkt heb, waren er problemen; op de Ned. Antillen gebruikt men een andere spelling van het Papiamentu dan op Aruba, in het Fon heeft men nog problemen met de juiste schrijfwijze van de verschillen-

de tonen, **enz.** Ook de spelling van afzonderlijke woorden kan nog problemen geven, evenals de standaardisatie van bijbelse namen, die soms tot hoog oplopende conflicten aanleiding kan geven. Ook in Afrika kent **men** discussie over vertaling **van** de Godsnamen: het Fon team heeft onlangs de vraag opgeworpen of men de vertaling van **JHWH** niet moet wijzigen; men had in navolging van de veelgebruikte franse vertaling van Segond 'de Eeuwige' vertaald, **maar** het nieuws dat in de gereviseerde versie van die vertaling de overstap **naar** 'SEIGNEUR' gemaakt zou worden, bracht hen **tot** nadenken. Ook speelt in projecten regelmatig de vraag of de schepper-god die men vanouds al kent, de God van de Bijbel is en of **men** dan diens naam in de Bijbel dien **te** gebruiken. Het antwoord is meestal: ja. Maar wat als deze godheid vrouwelijk is?<sup>99</sup>

## Elders anders: de sociaal-economische en politieke situatie

Er is meestal (te) weinig geld, wat van invloed **is** op materiaal en salarissen. Het klimaat **is** vaak een factor die bemoeilijkt: door kou, hitte of vochtigheid, en ongedierte. De politieke situatie kan projecten beïnvloeden (gewapende strijd en machts-overnames, zoals in **Zaire/Congo**, Nicaragua). Het onderwijs is vaak van laag niveau door gebrek aan middelen, **materiaal** en scholing van onderwijzers. Analfabetisme onder een taalgroep is **een** factor **van** belang bij het beoordelen en plannen van een vertaalproject. De Fon-vertalers die een ABC-boek uitgaven ten behoeve van de alfabetisering zijn geen uitzondering. Het niveau van opleiding van de vertalers is regelmatig niet erg hoog. Dat heeft gevolgen voor de werkwijze.

## Elders anders: de religieuze situatie

De christelijke kerk bevindt zich in de derde wereld meestal in een totaal andere religieuze context. In noem twee dingen: vaak is er geen of slechts een korte christelijke traditie. De vertalers in vertaalprojecten die voor liet eerst (een deel van) de Bijbel vertalen zijn in het verleden vaak zendingen geweest of de eerste christenen in de regio. Ook nu nog zijn het vaak nog 2e- of 3e-generatie christenen. De vertalers met wie ik in Nicaragua werkte, hadden de eerste zendingen in hun regio nog gekend. Dat maakt vertalen soms gemakkelijker (er is geen traditie of vertaling waar sommige mensen aan gehecht zijn geraakt) en meestal moeilijker: voor een publiek dat weinig van de inhoud van de Bijbel weet, is het moeilijker een leesbare vertaling te maken. Verder valt te noemen de positie van de kerk t.o.v. andere religies. Ik denk hierbij bv. aan vertaalwerk in overwegend islamitische landen of bv. Benin waar de traditionele religies nog sterk zijn.

## Elders anders: de cultuur

Evenals onze 20e eeuwse westerse cultuur nogal verschilt van de cultuur van de Bijbel, zo verschillen culturen in de derde wereld ook van die in de tijd van de Bijbel en de onze. Soms staan ze dicht bij de cultuur van de Bijbel dan onze cultuur. In West-Afrika is bv. het offeren van dieren nog een dagelijkse praktijk. En welke tekst zou u kiezen om voor te lezen als voor het eerst NT in uw taal gepresenteerd wordt? De Kabiye in Togo wisten het wel: onder luide kreten van bijval werd het geslachtsregister van Jezus voorgelezen! Zo'n geslachtsregister, dat zei in hun cultuur iets. Voor een buitenlander is dit een

boeiend terrein: hoe slaagt men erin met de culturele factor om te gaan? Welke invloed heeft de eigen cultuur op het resultaat! Een paar voorbeelden:

\* In Joel 1:18 wordt een grote droogte beschreven: "De runderkudden dolen rond, want er is voor hen geen weide: ook de schapekudden lijden zwaar." (NBG 1951) In het hebreuws staat voor 'schapekudden' letterlijk: 'kudden van kleinvee'. Nu kan liet hebreeuwse woordje 'ook' een climax aanduiden ('zelfs') en liet woord voor 'kleinvee' kan zowel schape als geiten aanduiden. De nederlandse vertaler kwam daar niet zomaar op, maar ophet eiland Curaçao met zijn zeer droge klimaat, waar vele geiten rondstruinen op zoek naar dat ene groene blaadje, gaf de vertaalster dit vers veel meer zegingskracht door te vertalen: "... zelfs de schape en geiten lijden zwaar."

\* Rij bepaalde voodoo-ceremonies in Benin in verband met ziekte wordt iemand soms op weg gestuurd met een medicijn met de opdracht onderweg niets te zeggen; anders verliest het medicijn zijn kracht. Als een spreker van het Fon het verhaal uit 2 Koningen 4 lezen over de opwekking van de zoon van de Sunamitische vrouw, denkt hij te begrijpen wat Elisa bedoelt, als hij zijn knecht Gehazi naar het huis van de vrouw stuurt: "Hij zeide tot Gehazi: Omgord uw lendenen, neem mijn staf in uw hand en ga op weg. Wanneer gij iemand ontmoet, groet hem niet, en wanneer iemand u groet, antwoord hem niet: en leg mijn staf op het gelaat van de knaap." Om misverstanden te voorkomen hebben de vertalers ervoor gekozen de bedoeling te expliciteren: "...want je mag geen tijd verliezen." Dat begrijpt een Fon ook. want een begroeting duurt bij hen minstens even lang als in Israël ...

## Altijd vertalen uit de grondtekst?

De Fon vertalers, aan het begin van dit artikel genoemd, hebben hun vertaling niet gemaakt vanuit de grondtekst, maar op basis van franse vertalingen van de Bijbel. Daarin zijn zij bepaald geen uitzondering. Zelfs het bijbelvertaalproject in het Papiamentu op Curaçao, toch een relatief hoogontwikkelde samenleving, is op deze wijze begonnen. Met het oog op deze realiteit is in de loop van de jaren een werkwijze ontwikkeld die antwoord geeft op de vraag: als je (noodgedwongen) kiest voor het vertalen van een vertaling, welke vertaling kies je dan als uitgangspunt? De zgn. basis-model methode ziet er als volgt uit: Men neemt een letterlijke vertaling als basis (zeg maar: pseudo-grondtekst) om een idee te krijgen van de oorspronkelijke tekst (bv RSV, NBG'51, Louis Segond). En men gebruikt een of meerdere dynamische vertalingen als model, voorbeeld (bv Good News Bible, Groot Nieuws, Français Courant). Deze vertalingen geven een beter inzicht in de betekenis van de tekst en geven voorbeelden van herstructurering. Zo tracht men een vertaling te maken die icht doet aan de oorspronkelijke tekst en aan de mogelijkheden van de eigen taal. Met dit model heeft de UBS een serie Vertaalhandboeken ontwikkeld; commentaren die hulp geven bij het vertalen. Vertaalprojecten in de niet-westerse wereld kennen vaak de figuur van exegeet/coordinator (landgenoot of buitenlander) die verantwoordelijk is voor de inhoudelijke controle van de vertaling.

## Tenslotte

Een nieuwe vertaling in Nederland: nodig? Ja! Een rijke zegen?

Ja! Luxe? Ook! Ik begrijp mijn nederlandse broeders en zusters die een nieuwe vertaling nodig vinden; ook ik wil graag dat mijn kinderen het Woord van God kunnen lezen in een taal die tot hun hart spreekt. Ik begrijp ook mijn broeders en zusters in Benin en elders die niet veel begrip hebben voor de vijfde vertaling in vijftig jaar; hij hen is de behoefte aan de komst van de eerste vertaling nog zo groot.

Als wij over een paar jaar onze nieuwe Bijbel in het Nederlands kopen, zouden we dan niet uit dankbaarheid (en fatsoenshalve) een toeslag voor het vertaalwerk wereldwijd ten behoeve van al die broeders en zusters moeten betalen? In de niet-westerse wereld is het meestal beleid dat een Bijbel niet meer mag kosten dan het gemiddelde loon voor één dag werk. Als wij nu ook het bedrag dat we betalen voor onze nieuwe Bijbel eens aanvullen tot het bedrag van ons salaris van één dag....

Een blik in de Bibliografie van bijbelvertalingen na de Statenvertaling van A.W.G. Jaakke en T. Medema-Wijnia (in: A.W.G. Jaakke en E.W. Tuinstra (i.ed.)). *Om een verstaanbare bijbel - Nederlandse bijbelvertalingen na de Statenvertalingen*, Haarlem 1990) waarin een lijst van vertalingen van complete Bijbels en bijbelgedeelten is opgenomen in de periode 1638-1988, levert voor deze periode alleen al het aantal van 13 complete Bijbel en daarnaast nog eens 20 Nieuwe Testamenten op.

<sup>2</sup> bron: *Scripture Language Report 2000*, in februari gepubliceerd door de United Bible Societies.

<sup>3</sup> Tot vorig jaar heette de organisatie S.I.L. = Summer Institute of Linguistics, een heenwijzing naar de ontstaansgeschiedenis van de organisatie. In de Franstalige wereld stond de afkorting S.I.L. voor Société Internationale de Linguistique.

<sup>4</sup> Meer informatie over het werk van de UBS op de website [I-HYPERLINK "http://www.biblesociety.org"](http://www.biblesociety.org) [www.biblesociety.org](http://www.biblesociety.org); en specifiek over vertalen: [I-HYPERLINK "http://www.ubs-translations.org"](http://www.ubs-translations.org) [www.ubs-translations.org](http://www.ubs-translations.org). Informatie over Wycliffe/SIL is te vinden in het boek George M. Cowan, *Het Woord dat in vlam zet*, Amsterdam 1982 (oorspr. titel: *The Word that kindles*). Over de geschiedenis van het werk van de bijbelgenootschappen en de verhouding UBS/SIL, zie Jan J. van Cappelleveen, *Het Woord gaat zijn weg, Een geschiedenis van bijbelvertalen en van de invloed van bijbelvertalingen op de samenleving*, Haarlem 1996.

<sup>5</sup> De verschillen zijn relatief: ik werkte zelf bijvoorbeeld voor de UBS onder de Sumu's in Nicaragua, een volk van naar schatting 10.000 mensen, nu voor SIL niet de Foi in Benin, die 1,5 miljoen mensen tellen.

<sup>6</sup> Wereldwijd hebben SIL/Wycliffe ruim 5.000 medewerkers. De medewerkers van Wycliffe Nederland zijn gezien de aard van de organisaties uiteraard niet alleen vertalers: ook vertaalkundigen, alfabetiseringswerkers en ondersteuningspersoneel. De medewerkers komen uit alle hoeken van de kerkelijke kaart: Nederlands Hervormd, Ceref. Kerken (syn.), Christelijk Gereform. Kerk, Nederlands Gereform. Kerk, Gereform. Kerk (vrijg.), Gereformeerde Gemeenten, Baptisten, Vrij Evangelischen, Vergadering van Gelovigen, Pinkstegemeenten. Door de gelijkheid op de doelstelling, het feit dat niet is gericht op verkondiging en kerkplanting, en doordat iedereen vrij zelfstandig is binnen zijn eigen project, leidt dit niet tot problemen. Wycliffe is in Nederland aangesloten bij de Evangelische Zendingssalliantie en de Nederlandse Zendingraad.

Wycliffe Bijbelvertalers Nederland informeert geïnteresseerden over het werk in het maandelijks (gratis) *Wycliffe Nieuws*, aan te vragen bij het kantoor, p/a Postbus 150, 3870 AD Driebergen, tel. 0343-517444.

Meer informatie over het werk van Wycliffe Bijbelvertalers in SIL-International is te vinden op de website van de

Nederlandse afdeling: [I-HYPERLINK "http://www.wycliffe.org/nl"](http://www.wycliffe.org/nl) [www.wycliffe.org/nl](http://www.wycliffe.org/nl) met links naar internationale sites

De Verre Naasten ondersteunt (ten dele i.s.m. een aantal zending kerk) ook een aantal medewerkers van Wycliffe: Ir. Peter Jan en Maaike de Vries, die zich in Indonesië voorbereiden op taalwerk onder de *Korowai* in Papua (Irian Jaya), drs. Berend Jan Dikken, die zich o.a. bezighoudt met het schrijven van een Handboek voor de vertaling van sleutelwoorden in talen in het Midden Oosten; drs. Geerhard Kloppenburg, die excoet/coordinator is van een bijbelvertaalproject in Benin.

De sinenxerking is m.n. de laatste twintig jaar opgekomen. Wie bv. het boek van Ypc Schaaf, *Hij ging zijn weg met blijdschap - Over de geschiedenis en de rol est.*, zal nog regelmatig uitspraken over Wycliffe/SIL tegenkomen waaruit enig dedain spreekt.

<sup>7</sup> SIL is uitgever van de beroemde *Ethnologue - Languages of the World*, waarin informatie over alle bekende talen is te vinden. Koi teleden verscheen de 14<sup>e</sup> druk, ook via Internet te raadplegen ([I-HYPERLINK "http://www.sil.org/ethnologue"](http://www.sil.org/ethnologue) [www.sil.org/ethnologue](http://www.sil.org/ethnologue)).

<sup>8</sup> Dit is het geval bij de Iraqw in Tanzania. Men gebruikte uiteindelijk in het NT het (masculiene) woord voor 'God' uit het Swahili. Ik kwam dit voorbeeld tegen in het artikel *Dieu -- au Féminin! Traduire "Dieu" chez les Iraqw*, in: *Le SYCOMORE, un journal pour les traducteurs de la Bible*, No. 2 1996.

*Geerhard Kloppenburg werkte voor de UBS als coordinator/excoet in bijbelvertaalprojecten op de Nederlandse Antillen en in Nicaragua. Hij is momenteel als medewerker van Wycliffe coordinator/excoet van een bijbelvertaalproject in Benin.*

# OPLEIDING TOT BIJBELVERTALER

Peter Jan en Maaike  
de Vries



Wanneer u het opschrift leest, krijgt u misschien de indruk dat er een soort afgeronde opleiding is, waardoor je Bijbelvertaler kunt worden. Die opleiding is er ook (aan de VU) maar dat is niet de opleiding die wij gevolgd hebben. Verder zijn er verschillende manieren van vertalen. Een vertaling zoals de NBV vraagt om een geheel andere aanpak dan bijvoorbeeld een vertaling in een taal waarin de Bijbel nog nooit vertaald is. De opleiding die we gaan beschrijven richt zich vooral op de tweede aanpak. Wij zijn lid van de organisatie Wycliffe Bijbelvertalers. Deze organisatie zet zich in om overal in de wereld de Bijbel te vertalen, in elke taal die dat nodig heeft. Vaak betekent dit, dat er gewerkt wordt in taalgroepen die niet groot zijn en waarvan de taal nog niet op schrift gesteld is. Dit bepaalt sterk het karakter van het werk en daarvoor het karakter van de opleiding. De taal moet geleerd worden en de cultuur begrepen, voordat er begonnen kan worden met bijbelvertalen. Van daar dat een bijbelvertaler in opleiding, les krijgt in de volgende vakken.

## Hoe leer ik een taal?

Dit vak mag u wat vreemd in de oren klinken, want iedere Nederlander heeft op school wel één of meer vreemde talen geleerd. Dat doe je met lesboeken, bandjes en (eventueel) een leraar. Toch is dit vak onontbeerlijk voor iemand die een taal gaat leren die nog niet op schrift gesteld is. In 7011 taal bestaan er nog geen materialen om die taal te kunnen leren. Dan komt het neer op de leerling zelf, die zal zijn eigen materiaal moeten ontwikkelen. Zo hebben wij allerlei technieken geleerd om een taal onder

de knie te krijgen. Deze technieken kunnen we bij elke willekeurige taal gebruiken en lopen uiteen, van in het begin gewoon woordjes nazeggen, tot aan het eind liet luisteren naar en kunnen begrijpen van een ingewikkeld referaat. Bij al deze technieken wordt rekening gehouden met de persoonlijke leerstijl van de leerling. Sommige mensen zijn beter in het othouden van woordcij dan andere, sommige moeten iets doen of het zien, om een woord of zin goed te kunnen onthouden. Anderen leren het beste door de leerstof uit te spreken. Zo kan ieder naar zijn

eigen leerstijl en voorkeur deze technieken toepassen, om een taal onder de knie te krijgen, want pas als je de taal goed kent kun je aan Bijbelvertalen beginnen.

## Fonetiek

Een ander belangrijk vak is Fonetiek. Binnen de wetenschap van de Fonetiek leeft men een alfabet gemaakt waarmee alle klanken weergegeven kunnen worden die door de menselijke mond gemaakt kunnen worden. Dit alfabet is gebaseerd op de onderdelen van de mond, die gebruikt worden bij het spreken en de verschillende vormen, die deze onderdelen kunnen aannemen. Neem de tong. Die kan voor in de mond klanken maken (t,d,l,s) maar ook midden in (i) en achter in (k,ng,g). Verder zijn er verschillende methoden om klanken voort te brengen. Neem bijvoorbeeld de luchtstroom. Die kan uit de longen door de mond gaan, door de neus, door allebei, of naar binnen in plaats van naar buiten. Met elke methode kan een bepaalde set klanken geproduceerd worden. Elke taal gebruikt een specifieke set klanken en geen enkele taal gebruikt alle klanken die gemaakt kunnen worden tegelijk. Dit betekent dat wij hebben moeten leren hoe bepaalde klanken gemaakt worden, die we in het Nederlands niet hebben, of niet onderscheiden. Een klank die het Nederlands niet heeft is bijvoorbeeld de 'b' zoals hij geproduceerd wordt met de luchtstroom naar binnen in plaats van naar buiten.

Een klank die we niet onderscheiden is bijvoorbeeld de 'l' zoals hij geproduceerd wordt achter in de keel, zoals in 'pil' in plaats van voor in de mond, zoals in 'lip'. Of de 'r' die door sommige Nederlanders gemaakt wordt voor in de mond en door anderen achter in de mond, in de volksmond wel genoemd de 'brouw' 'r'.

Verder zijn er nog veel meer klankaspecten aan een taal die belangrijk zijn, zoals waar de klemtoon komt in een woord of in een zin, of er lange en/of korte klinkers/medeklinkers zijn en of de taal een toontaal is. Een loontaal is een taal die onderscheid maakt tussen de toonhoogte waarop iets gezegd wordt. In dat geval kan hetzelfde woord op verschillende toonhoogten gezegd worden om daardoor een totaal verschillende betekenis te verkrijgen. In het Nederlands; kennen we dat niet, daarom hebben we in onze opleiding moeten leren om al deze aspecten te kunnen herkennen.

## Fonologie

De Fonologie houdt voort op de Fonetiek en gaat verder in op welke klanken onderscheiden worden in een taal. Neem bijvoorbeeld het voorbeeld met 'lip' en 'pil'. het Nederlands maakt geen onderscheid tussen de verschillende manieren waarop de 'l' in deze woorden wordt uitgesproken, terwijl het wel twee verschillende klanken zijn. De Fonologie is belangrijk in verband met het ontwikkelen van een alfabet dat zo goed mogelijk bij de taal past. Er moeten niet teveel tekens in het alfabet komen, maar ook niet te weinig. Omdat in het Nederlands de keel 'l' alleen voorkomt aan het eind van een woord of voor een andere medeklinker, en nooit voorkomt aan het begin van een woord, kunnen we voor die twee

klanken dezelfde letter gebruiken. Ook omdat we psychologisch geen verschil maken tussen die twee klanken. Dat heet 'geconditioneerde variatie'. De verschillende manieren waarop de 'r' uitgesproken kan worden, wordt 'vrije variatie' genoemd, het maakt niet uit welke 'r' er gebruikt wordt door de spreker, de luisteraar ervaart geen verschil in betekenis.

Door op deze manier een zo geschikt mogelijk alfabet te maken is het ook makkelijker om mensen te leren lezen en schrijven in hun eigen taal. Want wat heeft het voor nut om een Bijbelvertaling te maken voor mensen die niet kunnen lezen en schrijven.

## Alfabetisering

Dit brengt ons bij Alfabetisering. In de meeste talen waarin Wycliffe bijbelvertalers werken, kunnen veel mensen nauwelijks of helemaal niet lezen en schrijven. Soms zijn er een aantal mensen die kunnen lezen en schrijven in de nationale taal, maar niet in hun eigen taal. Er komt heel wat bij kijken om mensen te leren lezen en schrijven in hun eigen taal. Er moet een goedwerkend alfabet zijn, er moeten materialen ontwikkeld worden en leraren opgeleid. Dit klinkt misschien eenvoudiger dan het in werkelijkheid is. De materialen moeten passen in de cultuur en kunnen niet zomaar vertaald worden in een andere taal. Ook niet elke leesmethode is geschikt voor elke taal. Verder is het heel belangrijk dat de mensen ook duidelijk het nut van alfabetisering inzien en ervaren.

## Grammatika

Niet alleen de klanken van een taal zijn belangrijk, ook de structuur. Die structuur, de grammati-

ka van een taal, verschilt meestal erg van de structuur van het Nederlands. In het Nederlands hebben we de algemene volgorde: onderwerp- werkwoord- lijdend voorwerp. In andere talen kan die algemene volgorde totaal anders zijn. Sommige talen maken woordzinnen. Dat betekent dat ze een zin maken en veranderen door voor- en achtervoegsels aan het werkwoord te plakken, een complete zin bestaat dan uit een enkel woord. Verder heeft elke taal grammaticale methodes, om een zin van functie te laten veranderen. Om bijvoorbeeld een zin vragend te maken kan de woordvolgorde veranderd worden, of de toonhoogte, of er wordt een woord/klank toegevoegd of weggelaten. En zo zijn er nog veel meer grammaticale aspecten die belangrijk zijn en geanalyseerd moeten worden.

Dit alles is belangrijk om in een vertaling geen, voor die taal, vreemde woord- of zinsvolgorde te gebruiken of verkeerde uitgangen, die door de mensen verkeerd begrepen kunnen worden. Zo is er een vertaler geweest die een gezang vertaald had in een bepaalde taal, maar de grammatika nog niet zo goed door had. Daardoor hebben de mensen in de kerk jarenlang gezongen: 'God houdt niet van mij.' i.p.v. 'God houdt van mij.'

## Antropologie

Een van de belangrijkste vakken die we gehad hebben is Antropologie, de kennis over de mens en de cultuur. Elke cultuur in de wereld is verschillend en elke taalgroep heeft zijn eigen cultuur. In de Antropologie is ons geleerd vragen te stellen. Hoe leven de mensen? Wat eten ze? Wat zijn hun dagelijkse bezigheden? Maar ook: Wat vinden ze belangrijk? Wat geloven ze? Waarom hebben ze bepaalde



rituelen'? enz. **Op** deze manier wordt geprobeerd om de mensen zo goed mogelijk te begrijpen. Handwijzen die op ons Nederlanders vreemd en misschien zelfs dom overkomen, kunnen voor de mensen essentieel zijn in hun dagelijkse leven. Waar wij bijvoorbeeld een strakke scheiding hebben tussen natuurlijk en bovennatuurlijk hebben de meeste culturen dat niet. Voor die mensen is iets dat gebeurt in het hier en nu, sterk verbonden met wat gebeurt in de bovennatuurlijke wereld, en andersom. Is ons wereldbeeld dichter bij de waarheid dan dat van hen? Door een beter inzicht in de cultuur van de mensen te krijgen, wordt het makkelijker om een betere vertaling van de Bijbel in hun taal te maken. Want de boodschap van de Bijbel is voor ieder mens even relevant. Alleen moet die boodschap wel overkomen zoals het bedoeld is en niet anders. Hoe brens je het beeld van 'Christus als het Lam van God' over in een cultuur waar men geen schapen kent en het belangrijkste dier niet varken is? Hoe vertaal je de zin 'Uw zonden zullen witter worden dan sneeuw.' in een cultuur die geen sneeuw kent? Hoe vertaal je het verhaal over de dood en opstanding van Christus, in een cultuur waarin iemand die bewusteloos is ook voor dood wordt aangezien?

## Sociolinguïstiek

Dit vak is nauw verwant met Antropologie, maar richt zich specifiek op hoe een taal gebruikt wordt binnen zijn sociale context. Met andere woorden, wat wordt gezien als formeel taalgebruik en wat niet? Is er verschil tussen het taalgebruik van mannen en vrouwen? Welke woorden worden gebruikt in het religieuze taalgebruik? Hoe wordt de eigen taal beschouwd,

positief of negatief? Al deze vragen geven uiteindelijk een beeld van hoe een taal gebruikt wordt en dat zal mede bepalen welke woorden er in een bepaalde Bijbelse context het beste gebruikt kunnen worden.

## Semantiek

Na al deze 'voorbereidende' vakken hebben we ook het vak Semantiek gehad. In dit vak gaat het om de diepere betekenis van woorden en zinnen. Hoe wordt een bepaalde boodschap overgebracht. Wat is de boodschap van de bijbelschrijver en hoe kan die boodschap het beste overgebracht worden in de taal waarin vertaald wordt. Een Grieks of Hebreeuws woord in de Bijbel heeft bijna nooit een exact synoniem in een andere taal. Daarom moet gezocht worden naar het synoniem dat het beste de lading dekt, of naar een omschrijving die de betekenis van het woord het beste overbrengt. Dit brengt meer met zich mee, dan de tekst gewoon woord voor woord of zin voor zin te vertalen. In het Grieks wordt een redenatie op een bepaalde manier opgebouwd en afgesloten. In de doeltaal kan de redenatietechniek geheel anders zijn. Wat moet er dan gedaan worden? Moet de structuur van de redenatie van het Grieks overgebracht worden in de doeltaal, of is het beter om de structuur van de doeltaal te gebruiken? In het eerste geval is er het gevaar dat de boodschap niet overkomt, doordat de lezers/luisteraars de draad kwijtraken en in het tweede geval kan de structuur van een tekst drastisch veranderen. De keuze hangt sterk af van de situatie van de taal waarin vertaald wordt, wat het doel van je vertaling is en wie de uiteindelijke doelgroep is. Als er een vertaling gemaakt wordt voor mensen die nauwelijks kunnen lezen en

schrijven en waarvoor de Bijbelse wereld ver van hun bed staat, dan worden er andere keuzes gemaakt, dan als er vertaald wordt voor een taalgroep waarin al een grote ontwikkeling is wat betreft contact met de buitenwereld en nivo van onderwijs.

## Exegese

Een onmisbaar vak voor de bijbelvertaler is Exegese. Zonder Exegese kan er geen goede bijbelvertaling gemaakt worden. Dit vak is ook sterk verbonden met Semantiek. Een exegeet denkt na over de volgende vragen: wat staat er in de tekst, wat wordt ermee bedoeld, waarom gebruikt de schrijver bepaalde woorden en uitdrukkingen en geen andere, in welke context staat het te vertalen gedeelte, enz.? Eigenlijk valt Exegese binnen de Semantiek, want zonder Exegese weet je niet wat de boodschap van de schrijver is en is die boodschap ook niet goed over te brengen in de doeltaal.

## Bijbelse talen

De talen waarin de Bijbel geschreven is zijn belangrijk, omdat een Bijbelvertaler het beste kan vertalen vanuit die brontalen, vanuit de oorspronkelijke teksten, en niet vanuit een andere vertaling. Daarom is het belangrijk om kennis van de Bijbelse talen te hebben. De vertaler maakt gebruik van de vele hulpmiddelen die op de markt zijn, die hem kunnen helpen bij zijn werk. We praten dan over lexicons, hiërarchische woordenboeken, commentaren. Griekse en Hebreeuwse woordenboeken, concordanties, enz. Omdat meestal eerst het Nieuwe Testament vertaald wordt, kan een bijbelvertaler met een basis-kennis van het Grieks en deze hulpmiddelen zijn werk goed doen. Als Oud Testamentische

boeken vertaald worden is het belangrijker dat de vertaler het Hebreeuws beheerst. Wat het OT betreft zijn er ook minder hulpmiddelen waar gebruik van gemaakt kan worden.

In het kort hebben wij geprobeerd om een beeld te schetsen van wat een Wycliffe bijbelvertaler moet leren om zijn werk goed te kunnen doen. Rest ons nog om te benadrukken dat een vertaling nooit slechts door één vertaler wordt gedaan en daai uitgegeven. Elk gedeelte dat vertaald is, wordt gecheckt door consultants, die ervaring hebben met vertalen en fouten kunnen opsporen. Er gaan dan ook vele proefvertalingen vooraf aan een goede Bijbelvertaling. Vervolgens is de Wycliffe bijbelvertaler niet degene die de Bijbel daadwerkelijk vertaalt. Dat doen de mensen van de taalgroep zelf. De vertaler is slechts degene die hen begeleidt en de noodzakelijke technische kennis bezit om het vertalen te leiden. Het zijn de mensen van de taalgroep zelf die het beste de taal kennen en daarom het beste de Bijbel kunnen vertalen. Tegenwoordig wordt het Bijbelvertalen zoveel mogelijk overgedragen aan autochtone Bijbelvertalers en krijgen buitenlandse vertalers steeds meer een facilitaire rol, waarbij ze mensen opleiden om dit onmisbare werk zelf ter hand te nemen.

Ir. Peter Jan en Maaike de Vries bereiden zich voor op vertaalwerk onder de Korowai in Papua (Irian Jaya)

## Persbericht:

### Cursus 'Als genezen niet meer kan' maakt doorstart

Op 5 april ging de tweede cursus 'Als genezen niet meer kan' over palliatieve zorg van start in Amersfoort. De belangstelling is groot. De derde cursus start dit najaar en de cursisten uit de eerste cursus vragen nadrukkelijk om een vervolg. Daarin wordt er een vervolg-meeting gepland. GMV-leden nemen ook collega's mee die geen lid zijn: "Jullie principiële benadering van leven en dood spreekt me aan". reageerde een belangstellende.

Tegen de achtergrond van de enorme vergrijzing in de komende jaren zal palliatieve zorg 'core business' in de gezondheidszorg worden. Intensivering, verbetering en uitbreiding van palliatieve zorg, van hospicezorg, van het inrichten van afdelingen in ziekenhuizen voor stervensbegeleiding moeten nog meer aandacht krijgen dan nu gebeurt.

De cursisten uit de eerste cursusronde zijn enthousiast. "Eindelijk een cursus waar vragen beantwoord worden waar we mee zitten", zegt een van hen.

Denk aan vragen als: Hoe verwerkt iemand mentaal en fysiek het bericht dat hij doodziek is! Hoe gaat de familie er mee om? Hoe verwerk je als verpleegkundige het sterven van een persoon die aan je zorgen is toevertrouwd? Kun je je geloof ook kwijl in gesprekken met de te verplegen patiënt die zelf ook nadenkt over het levenseinde? Is het ophogen van de morfinedosering dodelijk en dus een handeling die bijdraagt aan euthanasie?

De cursus ging op een bijzonder moment van start. Vorige week werd in de Eerste Kamer het debat over de euthanasiewet afgerond. Het GMV hielp mee bij de organisatie van het Stil Protest dat die dag plaatsvond. Maar het GMV richt de pijlen niet alleen tegen die wet. Je moet niet aan de achterkant van de oplossing beginnen. Van daar dat het GMV de afgelopen jaren veel tijd en energie stak in bezinning over stervensbegeleiding. Onder meer door de organisatie van zorgmeetings en de publicatie Mijn handen, zijn zorg: over zorgverlening rondom stervenden. De derde cursus wordt in het najaar in Meppel aangeboden. Januari 2002 wordt een meeting voor alle cursisten georganiseerd.

### Geerds Consult + voor mensen in verandering

- \* coaching & supervisie
- \* loopbaan- en outplacementbegeleiding
- \* conflicthantering- en bemiddeling

Drs. J.F. (Koos) Geerds - Wicherserf 19 - 7722 AT Dalfsen  
Tel. 0529-432766; E-mail: [Geerdsconsult@wxs.nl](mailto:Geerdsconsult@wxs.nl)

# DE HEILIGE GEEST EN DE ZENDING (III)

A.N. Hendriks

## achtergronden

In vorige artikelen zagen wij hoe het zendingswerk vooral in het derde artikel van de Apostolische Geloofsbelijdenis thuis hoort. Het is namelijk de Heilige Geest die met het evangelie de wereld intrekt en Christus' kerk vergadert uit al de volken. Wij zagen ook dat de Geest daarbij de gemeente inschakelt. De kerk is altijd ook zendingskerk, een volk dat geroepen is de grote daden van God in spreken en doen te verkondigen.

Nog altijd is er discussie over de vraag: Heeft de kerk ook een eigen bestaan als volk van God of is zij in heel haar bestaan op de wereld gericht? <sup>1</sup>

Wat betekent het voor ons 'kerkbegrip' wanneer de gemeente - zoals wij zo sterk in Handelingen op ons zagen toekomen - is opgenomen in de gang van de Geest en zijn werk met het evangelie in de wereld? Het zijn deze vragen die ons in dit artikel zullen bezig houden,

### De apostolaatstheologie

Het tot de wereld gezonden zijn van de kerk kreeg heel nadrukkelijk aandacht in de zgn. theologie van het apostolaat, die zich na de tweede wereldoorlog in Nederland ontwikkelde. Op de achtergrond stond de figuur van Karl Barth die kerk en wereld op een diepzinnige manier theologisch met elkaar verbond en zo de grondslag legde voor wat zich in ons land met betrekking tot 'het apostolaat der kerk' voordoet: Barth verankerde het tot de wereld gezonden zijn van de kerk diep in de Godsleer. God is in Jezus Christus voor de wereld. De kerk is er voor God en daarom is zij per definitie voor de wereld. Zij is krachtens haar roeping een tot de wereld gezonden gemeente. De klassiek - gereformeerde leer over de kerk ver-

toont volgens Barth dan ook een manco. Zij lijdt aan 'heiligen Egoïsmus'. Wij kunnen over de kerk alleen maar spreken als over de missionaire gemeente. Zo alleen is zij werkelijk gemeente van Christus. Volgens Barth gaat het hier om een *nota ecclesiae*, een kenmerk van de kerk. Dat helaas in gereformeerde belijdenissen wordt gemist. De kerk is in al haar bezigheden op de wereld gericht <sup>2</sup>.

Het was de grote zendingsman H. Kraemer (1888-1965) die de gedachte van het apostolaat van de kerk in Nederland werkzaam maakte. De kerk is er om en in de nood van de wereld. Tegenover die nood heeft zij een apostolaat. "De bestaansreden van de gemeente van Christus is deze, dat zich in haar als in Zijn lichaam, de goddelijke beweging

der barmhartigheid naar de wereld toe voortzet... Dat is de bestaansreden en de positie der Kerk in de wereld. omdat zij, zelf vrucht van Gods bewogenheid om de wereld en haar nood, volgens goddelijke opdracht, deze van God geleerde beweging als drijfkracht heeft en haar in toepassing brengt. De Zending in den alomvattende zin... is de directe uitdrukking van dit apostolisch wezenskenmerk der Kerk. Daarom horen Kerk en Zending noodzakelijk bij elkaar, omdat, naar haar wezen, oorsprong en roeping de nood der wereld de primaire aangelegenheid der Kerk is en behoort te zijn". <sup>3</sup>

De gedachten van H. Kraemer werden door J.C. Hoekendijk (1912-1975) opgenomen en geradikaliseerd <sup>4</sup>. Hoekendijk bepleit een totale omkeer in de verhouding van kerk en zending. Zending is niet de uitdrukking van het apostolisch wezenskenmerk van de kerk (zo H. Kraemer), maar de kerk is een functie van het apostolaat <sup>5</sup>. De kerk is alleen dan en in zoverre werkelijk kerk als zij zich geheel laat gebruiken in het messiaanse handelen met de wereld. Het rijk van God aan de wereld verkondigen is het werk van de Messias. Voorzover nu de kerk aail dit werk - het apostolaat - deel heeft, is zij kerk, "slechts in actu, in de uitvoering van het apostolaat, dat wil zeggen, in de mededeling van het Rijksevangelië aan de oecumene, bestaat de kerk" <sup>6</sup>. Er is voor de kerk geen 'eigen plaats'. Ze mag helemaal niet een 'tem-

pel' zijn waarin de heiligen met het heil samenwonen. Ze moet zich manifesteren als een groep - onderweg, de einden van de aarde tegemoet. De kerk is een **vehikel** van **het** rijk, in dienst van de wereld<sup>8</sup>.

Duidelijk is dat Hockendijk aan de kerk buiten 'het apostolaat' alle zin ontzegt. Er is eigenlijk alleen maar apostolaat. De kerk kan slechts iets zijn voorzover zij zich door de grote Apostel, Jezus Christus, laat gebruiken.

Voor Hockendijk is dan **ook** de leer van de kerk niet meer dan een enkele paragraaf van de christologie (het *messiaanse* handelen met de wereld) en een paar zinnen uit de eschatologie (het *messiaanse* handelen met de wereld)<sup>9</sup>.

In de derde plaats moet hier A. A. van Ruler<sup>10</sup> (1908-1972) ter sprake komen. Hij ging namelijk voorop in de ontwikkeling van de Nederlandse apostolaatstheologie en speelde een zeer invloedrijke rol bij de totstandkoming van de Nieuwe Kerkorde die de Nederlandse Hervormde Kerk in 1951 aanvaardde, een **kerkorde** waarvan artikel VIII geheel gewijd was aan 'het apostolaat der kerk'<sup>11</sup>. De jongere Van Ruler denkt vanuit het einde, alles moeten wij zien vanuit het opdringende rijk van God. Het rijk van God is dit, dat Hij met de wereld handelt. In dit handelen van God heeft het werk van de Geest zijn plaats en heeft **ook** de kerk haar plaats. Van Ruler ziet de kerk bepaald door de predestinatie. Predestinatie betekent dat God de kerk verkiest en gebruikt tot de dienst in zijn rijk. Dat de kerk door God **gebruikt** wordt, is het wezenlijke van haar apostolaat. En daarom is het apostolaat haar wezen<sup>12</sup>. In het apostolaat trekt niet de kerk erop uit, maar het is de Heer God die in **zijn** Woord de wereld intrekt en daarbij soeverein zijn kerk gebruikt. De kerk is niet

meer dan het *vehiculum*, het karretje, waarop het Woord van God zich beweegt door de eeuwen en de volken<sup>13</sup>. De kerk is niet datgene wat zij is, noch datgene wat zij heeft, en ook niet datgene wat zij doet. Het wezen van de **kerk** ligt enkel in datgene waartoe zij gebruikt wordt. De kerk is een 'functie' en een 'ambt' in het rijk. De kerk is dan ook in al haar bezigheden op het rijk gericht. Er is niet het interne leven van de kerk en daarbij dan haar apostolische arbeid. Het gewone leven **van** de kerk is **zelf** apostolisch. Er is hij Hockendijk en Van Ruler een tegengestelde ontwikkeling **op** te merken. Wil Hockendijk hoe **langer** hoe minder welen van een eigen gestalte van de kerk, hij Van Ruler krijgt die eigen gestalte juist al meer aandacht. In een publikatie uit 1954 noemt Van Ruler duidelijk gas terug en waarschuwt hij voor het louter *funktioneel* zien van de kerk. Wij horen dan: "Wanneer men zo exclusief alleen maar apostolisch, alleen **maar** in de wereld wil staan, denkt men niet alleen te eenzijdig eschatologisch, waardoor men het apostolaat zelf kwijl raakt, maar denkt men ook te eenzijdig praedestinatieans: men ziet de mens alleen maar als instrument in Gods handen"<sup>14</sup>. Van Ruler protesteert dan tegen de volledige 'uitzuivering' **van** de leer over de kerk uit de theologie van het apostolaat. In de jaren zestig wordt dit protest tegen wat Van Ruler noemt 'het radicaal-apostolaire' al krachtiger. Van Ruler benadrukt dan dat de kerk 'een eigen tent op de kermis van het leven' is. Zij is niet puur **naar** buiten gericht, ze is ook naar binnen gericht, er is ook de aandacht voor **haar** eigen, interne leven<sup>15</sup>.

## Geen reductie

Hoe waar het is dat de kerk door de Geest van Pinksteren wordt

gebruikt in de verkondiging van het evangelie tot **het** uiterste van de aarde, **wij** mogen het getuigenis van **het** Nieuwe Testament niet reduceren. Want het Nieuwe Testament spreekt niet louter *funktioneel* over de kerk en tekent haar niet slechts als 'vehikel' van het rijk van God (Hockendijk) of als 'vehikel' van het Woord (Van Ruler). De kerk is ook 'woonstede **van** God in de Geest' (Ef. 2:22), Iel *plèroma* (de volheid) van Christus (Ef. 1:23), 'Gods tempel' (1 Kor. 3:17), 'Gods bouwwerk' (1 Kor. 3:9), 'lichaam van Christus' (1 Kor. 12:27), 'Gods akker' (1 Kor. 3:9); 'huis van God' (1 Tim. 3:15). Ze is niet louter op de wereld periclit. Er is in het Nieuwe Testament **ook** sprake van het *interne* leven van de gemeente. Lukas tekent ons dat leven **van** de gemeente in Handelingen 2:42, zonder dat hij expliciet missionaire activiteit vermeldt. In Handelingen 4:32-37 huren **wij** over het onderlinge dienstbetoon. **Ook** Paulus spreekt daarover in 1 Korintiërs 12. Er is ook het **werk** van de ambtsdragers dat in en **aan** de gemeente wordt verricht. Zij hebben de kudde te 'weiden' (Hand. 20:28), **voor** de gemeente te 'zorgen' (1 Tim. 3:5), het huis van God te 'beheren' (Tit. 1:7) en de kudde van God te 'hoeden' (1 Petr. 5:2). Door dit alles moet de gemeente al meer worden wat **zij** in Christus is (Rom. 6:4, 11) en groeien naar de mannelijke rijpheid (Ef. 4:13). Er is in de gemeente Iel 'spreken onder elkaar' in psalmen, lofzangen en geestelijke liederen (Ef. 5:19), het elkaar vertroosten (1 Tes. 4:18), het elkaar vermanen (Hebr. 3:18) en het op elkaar toezien (1 Tsb. 1:2:15).

Belangrijk is in dit verband ook wat Paulus zegt over de 'opbouw' **van** de gemeente. Die opbouw is niet enkel gericht op de uitbreiding van de gemeente, maar ook

op haar bevestiging in de gemeenschap met Christus en met elkaar. *Herman Ridderbos* die de verschillende plaatsen bij Paulus bespreekt, onderscheidt dan ook aan de 'opbouw' twee 'elementen': het extensief-missionaire én het intensief-bevestigen-de element <sup>18</sup>. Ridderbos laat zien hoe het spieken van Paulus over de opbouw van de gemeente staat in de grootse visie op de heilseconomie van God die heenwerkt naar liet *plèroma*, naai de volheid van de gemeente. *zowel* in de extensieve als in de intensieve zin van het woord. *Dáárom* kan er moeilijk sprake zijn van enig overwicht of prioriteit van het 'vermeerderen' op het 'bewaren' van de kerk. Want het gaat om beide: de gemeente moet in de *diepte* groeien naar de volheid - allen die uit Joden en heidenen bestemd zijn lot het eeuwige leven moeten worden toegebracht. Daarbij gaan het 'bewaren' en 'vermeerderen' hand in hand. Het één is niet zonder het ander, ja het versterkt het ander. Ik wijs op liet cipvallende dat in het Nieuwe Testament de 'broederliefde' voorop gaat, maar tegelijk gevolgd wordt door 'de liefde tot allen' (2 Petr. 1:7). Paulus bidt dat de Tessalonicenzen toenemen "in de liefde tot elkaar en tot allen" (1 Tes. 3:12). Kennelijk is de liefde tot elkaar een 'oefenschool' voor de liefde tot allen. Juist door de broederliefde wordt - zo zegt Petrus - de liefde tot allen 'geschraagd'.

Hoezeer interne opbouw en niimericke groei hand in hand gaan en tiet een tot het ander leidt, horen wij in Handelingen 9:31: "De gemeente clan door geheel Judea, Galilea en Samaria had vrede; zij werd opgebouwd en wandelde in de vrede des Heren, en zij nam in aantal toe door de bijstand van de Heilige Geest". Twist en vervolging zijn geluwd. De uit Jeruzalem ver-

strooide gemeente (vgl. Hand. 8:4) heeft vrede. En die vrede wordt gekenmerkt door inwendige consolidatie, door opbouw van Godswege, én door een vrome levenswandel. Tegelijk is er sprake van gestadige (*eplèthuneto*, imperfectum!) numerieke groei. Die groei wordt bewerkt door de 'bijstand' (*paraklèsis*) van de Heilige Geest. In plaats van 'bijstand' kunnen wij heter vertalen 'wervende verkondiging' <sup>19</sup>. Hei gaat om een verkondiging, bepaald door de Heilige Geest en geschiedend in de kracht van de Geest. Het is uiteindelijk de Geest die de gestadige numerieke groei bewerkt.

Voor ons is in dit verband belangrijk te noteren: "Uit de verbinding van 9,31a en 9,31h volgt dat de interne opbouw en versterking hand in hand gaan met numerieke groei. Het gaat om een verkondiging, bepaald door de Heilige Geest en geschiedend in de kracht van de Geest. Het is uiteindelijk de Geest die de gestadige numerieke groei bewerkt.

Voor ons is in dit verband belangrijk te noteren: "Uit de verbinding van 9,31a en 9,31b volgt dat de interne opbouw en versterking hand in hand gaan met numerieke groei. Opbouw voert tot uithouw. De vredestand en de levenswandel in ontzag (voor) en afhankelijkheid van de Here houdt de gemeente en geeft tevens werfkracht naar buiten" <sup>20</sup>.

Opbouw voert tot uithouw... wij horen het ook in Handelingen 16:4: "De gemeenten dan werden bevestigd in het geloof en namen dagelijks in zielental. Lukas markeert opnieuw de vettassende toename van de gemeenten. Wij zien ook hier dat het 'bewaren' en 'vermeerderen' geen tegenstelling vormen, maar de twee kanten zijn van het ene werk van God! <sup>18</sup>

## Mobiel kerkbegrip?

In Handelingen ligt duidelijk het accent op de extensieve opbouw. Daarbij moeten wij niet de aard van dit bijbelboek uit het oog verliezen. Lukas beschrijft hoe de Heilige Geest in het evangelie trekt door de wei-cld. de gemeente vergadert en de opdrachten uit Handelingen 1:8 en 9:15 werkelijkheid maakt. In de brieven van het Nieuwe Testament ligt liet accent meer op de intensieve opbouw, ze zijn veelal met het oor, op reeds bestaande gemeenten geschreven. Maar alles wat daar over liet leven van de gemeenten wordt gezegd, is mede gericht op het getuigenis in woord en daad naai buiten. Ik schrijf nadrukkelijk 'mede'. Daarmee wil ik recht doen aan al die namen en typeringe die wij in het Nieuwe Testament ook tegen komen voor de kerk. De gemeente is niet een behuizing met 'flapperende tentdoeken', een 'tent' van Christus <sup>19</sup>. En het is overtrokken te stellen dat 'het met het evangelie de boer opgaan' alleen de kerk maakt tot een echre kerk van het Nieuwe Testament <sup>20</sup>, dal er geen verkondiging is 'voor eigen gehoor' <sup>21</sup> en dat er sprake is van "het mobiele kerkbegrip. De bijbel laat ons geen andere keus" <sup>22</sup>. Ook is hel niet juist te zeggen dat de héle structuur van de kerk op zending en evangelisatie moet zijn gericht <sup>23</sup>.

Dit alles doet geen recht aan de drie benamingen waarmee in het Nieuwe Testament vooral het wezenlijke van de kerk wordt aangeduid: volk van God (T-Tand. 15:14; 1 Petr. 2:9); lichaam van Christus (1 Kor. 12:27; Ef. 1:23) en tempel van de Heilige Geest (1 Kor. 3:16; Ef. 2:22) <sup>24</sup>.

Het doet ook geen recht aan wal wij vonden over de verhouding intensieve opbouw en extensieve opbouw, waarbij van enige prioriteit van het ene op het andere

geen sprake is. Men moet niet zeggen dat Ict missionaire het *wezen* van de kerk uitmaakt, de kerk is méér. Wel kunnen wij zeggen dat het missionaire *tot* het *wezen* van de kerk behoort. Nooit mag de kerk vergeten dat zij het licht van de wereld is, een stad op een berg en het zout van de aarde (Mat. 5:13, 14). Juist omdat de Geest van Pinksteren in haar woont, kan zij niet anders dan een kerk zijn die met het Woord de wereld zoekt<sup>25</sup>. Wanneer die Geest - om met de kerkvader Augustinus te spreken - 'de ziel' van de kerk is, dan is zij ook op de verbreiding van het evangelie in woord en daad gericht. En dat zal dan *mede* (niet uitsluitend!) haar structuur dienen te bepalen!

## Afsluitend

Ik heb het thema 'de Heilige Geest en de zending' bepaald niet uitputtend behandeld. Dat was ook niet de bedoeling. Ik wilde vooral naar de Schrift luisteren en enkele lijnen ontdekken. Het lijkt me zeer belangrijk om de zending (inclusief de evangelisatie) in de Icer van God te verankeren, en dan bijzonder in de leer van de *Heilige Geest*. De introvertie van kerken kan slechts fundamenteel doorbroken worden, wanneer zij weer gaan bescf-fen hoezeer de gemeente sinds Pinksteren is opgenomen in de *gang van de Geest* die niet het evangelie de wereld zoekt. Tegenover hen die het werk van de Geest verzelfstandigen en spreken over een 'eigen' werk van de Geest, is het belangrijk vast te houden dat de Geest die tot zendingswerk drijft, de Geest van Christus is. Hij is de Knecht des HEREN die tot een licht van de volken is gesteld. De opdracht tot verkondigen gaat van Hem uit en het is zijn evangelie waarmee men de wereld intrekt. Wie over het zendingswerk spreekt,

inoet inci Christus beginnen. De komst van de Geest staat in Handelingen voluit in christologisch kader.

Voor de uitvoering van het werk staat de Heilige Geest. Mij is het die de kerk tot een sprekende kerk maakt en haar de wereld indrijft. Wij ontdekten hoe de Geest de *Strateeg* is en blijft. Op heslissende momenten grijpt Hij in en stuurt de predikers. Wij krijgen vandaag zulke directe aanwijzingen niet meer. Handelingen leert ons echter dat wij bij het verkondigingswerk de Heilige Geest als de grote Dirigent zullen moeten blijven eren.

Dat betekent dat onze activiteiten voortdurend gepaard zullen moeten gaan met het gebed om de weg van de Geest te mogen onderkennen. Dit sluit overleg niet uit (vgl. het 'eruit opmaken' in Hand. 16:10).

D. Griffioen noemt onder verwijzing naar Matteus 10:11-15 de *luisterbereidheid* van de mensen als signaal van de Heilige Geest: "De enige geldige reden om te besluiten ergens te gaan werken, is de luisterbereidheid van de mensen. Ik wil het daarom ook zó stellen: als blijkt dat mensen bereid zijn om te luisteren naar de boodschap van het evangelie, mag je concluderen dat de Geest je daarheen leidt. Het is een signaal van de Geest, dat positief geïnterpreteerd mag worden"<sup>26</sup>. Ik zou het iets anders willen zeggen, juist ook *vanuit* de aangehaalde Schriftplaats. In plaats van 'gaan werken' zou ik willen spreken over 'blijven werken'. De woorden van de Heiland in Matteüs 10 wijzen in de richting van een niet luisteren naar de boodschap die de apostelen in een stad of huis hebben gebracht. Het kan duidelijk worden dat God peen 'open deur' geeft (vgl. 1 Kor. 16:9; Kol. 4:3; Openb. 3:8). Daaruit mogen wij dan de weg, van de Geest opmerken. Ook nu nog kan Hij 'verhinderen' (vgl.

Hand. 16:6) het Woord van God te spreken! Wel zullen wij, zoals Griffioen zegt, dat uit de feiten (o.a. de reactie van de hoorders) biddend moeten opmaken.

Volgens het Nieuwe Testament is de kerk een *missionaire* kerk. Wij zagen hoe intens de apostolische kerk bij het verkondigingswerk betrokken is en zelf in woord en daad ook mee actief is om het evangelie in spreken en doen door te geven. Dit besef moet weer levendig worden. Te zeer wordt de verkondiging *aan* hen die buiten zijn, nog gezien als een liefhebberij van enkelingen. Het is goed dat in onze kring *woi*-di nagedacht over *manieren* waarop wij in onze moderne tijd in spreken en doen de grote daden van God kunnen verkondigen. Daarbij moeten wij ervan doordrongen zijn dat uitgezonden voluit door God 'in de gemeente' zijn gesteld en niet alleen dienaren van de Geest zijn, maar tegelijk ook dienaren van de *gemeente*. In hen verschijnt de gemeente 'thuis' op het zendingsterrein en volvoert zij haar opdracht om licht van de wereld te zijn.

Bij het spreken over de missionaire taak van de gemeente moeten wij in ons enthousiasme oppassen dat wij het nieuwtestamentisch spreken over de kerk niet *reduceren*. De kerk is niet louter op de wereld gericht en het missionaire maakt niet het *wezen* van de kerk uit, hoe *wezenlijk* het overigens ook voor de kerk is. Er is ook het interne leven van de kerk, dat ook structuur in de kerkorde mag krijgen, al kan dit leven nooit losgemaakt worden van haar taak naar buiten toe. Wat Paulus schrijft over de 'opbouw' van de gemeente op de weg van God naar het *plèroma*, de volheid, verhindert ons enige prioriteit te geven aan het 'veimeerdeien' boven het 'bewaren'. We mogen daarentegen zeg-

gen dat juist opbouw in de diepte leidt tot uitbouw. Handelingen geeft ons daar treffende voorbeelden van, zoals we zagen. Hoe meer de gemeente werkelijk een licht is door uit Christus te leven, des te meer zal zij ook licht van de wereld zijn.

Om werkelijk missionaire kerk te zijn, hebben wij steeds weer de vervulling met de Heilige Geest nodig. Juist die vervulling maakt de kerk tot een sprekende kerk. Handelingen verkondigt ons dat de Geest op Pinksteren vooral komt als kracht om te getuigen. Daarom heeft een kerk die vaak nog zo weinig naar buiten toe spreekt, als eerste het gebed nodig: *Veni Creator Spiritus!*<sup>27</sup>

In onze kring is deze discussie opnieuw geactiveerd door de verschijning van C.J. Haak, *Kerk in de 21e eeuw. Weer kerk voor de wereld zijn*, Kampen (1999).

Vgl. H.J. Margull, *Theologie der missionarischen Verkündigung*, Stuttgart (1959), p. 132.

Vgl. K. Barth, *Kirchliche Dogmatik*, IV, 3, Zollikon-Zürich 1959, p. 874:

"Herausgerufen aus der Welt wird und ist die Gemeinde erst recht in sie hinausgerufen. Und die Echtheit gerade jenes 'Heraus' steht und fällt damit, dass es zwischen ihm und dem ihnen unfehlbar folgenden 'Hinaus' kein Halten gibt, dass ihre Absonderung von der Welt und ihre Zuwendung zu ihr in dieser Bewegung geschieht". De kerk "handelt in jeder Hinsicht, in allen Sparten auch ihres scheinbar nu inneren 'Ins...' nach ausen, in die Richtung *extra muros*, hin zu den Menschen..." (p. 892).

H. Kraenrich, *Kerk en Zending*, 's-Gravenhage 1936, p. 16, 17. Vgl. H. Kraenrich, *juist nu*, 's-Gravenhage 1936, p. 4h.

P van Gurp, *Kerk en zending in de theologie van Johannes Christiaan Hoekendijk (1912-1975). Een plaatsbepaling*, Haarlem (1989), p. 93 e.v. laat zien dat deze radikalisering bij Hoe-

kendijk zich voltrekt met iame in de jaren 1950 e.v.

<sup>6</sup> J.C. Hoekendijk, *Getemperd Ongeduld*, p. 11. Vgl. J.C. Hoekendijk, Nieuwe Ieren zakken, *De Heerbaan*, III, p. 316: "... een karretje, waarop God het Rijk de wereld laat binnenrijden".

<sup>7</sup> J.C. Hoekendijk, *De kerk binnenste buiten*, p. 51.

<sup>8</sup> J.C. Hoekendijk, *Getemperd Ongeduld*, p. 11. Vgl. J.C. Hoekendijk, Nieuwe Ieren zakken, *De Heerbaan*, III, p. 316: "... een karretje, waarop God het Rijk de wereld laat binnenrijden".

<sup>9</sup> J.C. Hoekendijk, *De kerk binnenste buiten*, p. 48; vgl. J.C. Hoekendijk, *Getemperd Ongeduld*, p. 9.

<sup>10</sup> Voor het denken van Van Ruler zie A.N. Hendriks, *Kerk en ambt in de theologie van A.A. van Ruler*, Amsterdam 1977. Informatie geeft ook J.M. van 't Kruis, *De Geest als missionaire beweging. Een onderzoek naar de functie en toereikendheid van gereformeerde theologie in de huidige missionologische discussie*, Zoetermeer (1952).

<sup>11</sup> Vgl. A.A. van Ruler, *Theologie van het apostolaat*, Nijkerk z.j., p. 20.

<sup>12</sup> Vgl. A.A. van Ruler, *Het apostolaat der kerk en het ontwerp-kerkord*, Nijkerk 1948, p. 55, 134.

<sup>13</sup> A.A. van Ruler, *Theologie van het apostolaat*, p. 38. H. Berkhof tekent hierbij aan: "Blijkens p. 18 loopt 20 was hij afgeschrikt door het radicalisme van J.C. Hoekendijk, die de kerk geheel instrumenteel opvat" (*Christelijk geloof*, Nijkerk (1973), p. 431).

<sup>14</sup> Vgl. A.A. van Ruler, *Blij zijn als kinderen*, Kampen 1972, p. 194; vgl. A.A. van Ruler, *Ik geloof*, Kampen 1972, p. 132: de kerk "is evenzeer liturgie als diaconie, evenzeer naar binnen gericht als naar buiten".

<sup>15</sup> Vgl. Herman Ridderbos, *Paulus. Ontwerp van zijn theologie*, Kampen 1966, p. 387.

<sup>16</sup> Voor de argumentatie zie A. Noordgraaf, *Creatura verbi. De groei van de gemeente volgens de Handelingen der Apostelen*, 's-Gravenhage (1983), p. 95.

<sup>17</sup> A. Noordgraaf, *a.w.*, p. 95.

<sup>18</sup> M. de Velde, *Gemeenteopbouw*, I. Barneveld (1992) zegt: "Ze staan in een

onlosmakelijke samenhang cii wisselwerking met elkaar. Dat wil zeggen: de gemeente wordt niet pas missionair in een apart stukje verkondiging naar buiten, als een apart departement.

Maar ze in in alle aspecten van haar bestaan missionair. En de bevestiging en versterking van de gemeente in het evangelie heeft niet alleen betekenis voor de mensen zelf, die al binnen zijn, vnnr hun eigen 'binnenkerkelijk' bestaan. Maar die is juist ook voor hnn missionair functioneren belangrijk en vruchtbaar. Je wol-di 'binnen' stei-kei-gemaakt, om 'buiten' des ie krachtiger te kunnen getuigen en dienen" (p. 16).

<sup>19</sup> Zo C.J. Hnnk, *a.w.*, p. 67.

<sup>20</sup> C.J. Haak, *a.w.*, p. 45.

<sup>21</sup> C.J. Haak, *a.w.*, p. 58.

<sup>22</sup> C.J. Hnnk, *a.w.*, p. 72.

<sup>23</sup> C.J. Haak, *a.w.*, p. 73.

<sup>24</sup> Vgl. J. van Genderen I W.H. Velema, *Beknopte gereformeerde dogmatiek*, Kampen (1992), p. 639.

<sup>25</sup> Vgl. I.I.R. Boer, *Pentecost and the missionary witness of the Church*, Franeker (1955), p. 199: "Because the Spirit indwells the Church, the Church is a witnessing Church".

<sup>26</sup> D. Griffioen, De leiding van de Heilige Geest in de zending, in: C. van den Berg e.a., *Pastorale. Pastoraat van Geest en Woord. Opstellen aangeboden aan dr. A.N. Hendriks*, Kampen (1997), p. 165.

<sup>27</sup> K. Barth, *a.w.*, p. 891 zegt: "Immer nur die *ecclesia orans* kann uid wird tlie *ecclesia efficaciter laborans*, die ihrer Verantwortlichkeit entsprechende Gemeinde sein". Vgl. J.A.B. Jongeneel, Oecumenische, Evangelikale en Pentecostale I Charismatische visies op zending als beweging van de Heilige Geest, *Kerk en Theologie*, I, (1992), p. 30: "De behandeling van de werkzaamheden der missionaire kerk moet ons inziens voorafgegaan worden door een uiteenzetting over her missionaire gebied".

Dr. A.N. Hendriks is emeritus-predikant van de Gereformeerde Kerk te Amersfoort-Centrum



## Ingebakken zegen

Rooms-Katholieken hebben een optimistisch mensbeeld. In het decembernummer van CV *Koers* gaf dr *Marcel Sarot* daar de volgende verklaring voor:

Wat maakt liet katholieke mensbeeld zo optimistisch? Afgaande op bovenstaande vraag en antwoord zou men wellicht kunnen denken: ongerechtvaardigd optimisme over wat wij mensen kunnen. Wordt hier niet met zoveel woorden gezegd dat wij de hemel kunnen verdienen? Is dit geen oproep tot werkheiligheid? Laten wij die conclusie niet te vlug trekken. Immers, nergens wordt gezegd dat wij uit onszelf in staat zijn God te dienen en daardoor in de hemel te komen. En wie de katholieke theologie een beetje kent, weet dat dit ook niet bedoeld is: liet is slechts dankzij de genade van God dat wij God kunnen dienen en zo onze bestemming bereiken. In deze zin kan een katholiek het *Sola gratia* volledig meemaken. Stemde de bekendste protestantse theoloog van de vorige eeuw, Karl Barth, niet al in de jaren vijftig toe dat ons op dit punt eigenlijk niets meer scheidt?

### Bemind

Wat maakt de katholieken dan zo positief gestemd? Op de eerste plaats is dat, zo denk ik, het geloof dat God het heil van alle mensen wil. En als God vóór ons is, wie zou dan tegen ons zijn? Het is omdat wij geloven dat God ons eerst heeft beïnvloed, dat wij katholieken nauwelijks kunnen geloven dat er ook mensen verloren zouden kunnen gaan. Zou God ook maar één van de mensen die Hij liefheeft naar de hel zenden? Zelfs al willen wij het bestaan van dit instituut niet loochenen, dan blijft nog de vraag of het dichtbevolkt is. Zou het niet kunnen dat de hel een

mogelijkheid is, die zonder Gods genade voor ons allen werkelijkheid was geworden, maar die dankzij Gods genade mogelijkheid blijft en geen werkelijkheid wordt? Dat is een eerste - belangrijk! verschilpunt tussen katholicisme en protestantisme: het geloof in Gods universele heilswil ('God wil dat alle mensen behouden worden' - 1 Tim. 2:4) tegenover het geloof in Gods vrijmachtige predestinatie.

Een tweede verschilpunt is, dat katholieken de verhouding van mens en God veel minder zien als de verhouding tussen het individu en God, en veel meer als de verhouding van Kerk (christengemeenschap) en God. Dat kun je zelfs zien aan bovenstaande catechismusvragen. Waar de katholieke catechismus het lieft over 'ons', is de vraag van de Heidelbergse Catechismus gericht aan een individu, zoals ook blijkt uit het antwoord: 'Dat ik met lichaam en ziel...'

Denk in dit verband ook aan Luthers kernvraag: 'Hoe wordt ik rechtvaardig tegenover God?' Alle nadruk valt op het individu, een individu dat, zo weten wij uit ervaring, steeds weer tekort schiet tegenover God. Een katholiek denkt veel meer in termen van de kerkgemeenschap tegenover God. Laat mij dat illustreren aan een typisch katholieke anekdote.

Mijn grootmoeder Annie ging als kind naar een 'nonnenschool' op flinke loopafstand van haar ouderlijk huis, en bleef bijgevolg tussen de middag over. Bij het tafelgebed schoot zij herhaaldelijk opvallend tekort in vroomheid, hetgeen door de bij de school betrokken kapelaan tijdens een huisbezoek ter sprake werd gebracht. „Mevrouw van den Eshof, uw dochter bidt niet voor het middagbrood.” - „Dat geeft niet, ik heb de zegen erbij ingebakken!”

Deze kloeke respons van mijn

G.J. van Middelkoop

meeglezen

overgrootmoeder bevat, vanuit katholiek perspectief, een diepe waarheid. Wij staan niet alleen voor God, maar vormen samen het lichaam van Christus. En waar de één tekort schiet, kan de ander compenseren. Waar sommigen (denk aan kloosterlingen) zich specialiseren in het gebed, kan een gewone leek wel eens een steekje laten vallen.

### Ontspannen

En als men dan beseft dat deze kerkelijke gemeenschap zich niet beperkt tot Gods kerk hier op aarde, maar zich uitstrekt ook tot de overleden gelovigen in de hemel ('de zegepralende kerk'), en dat de grootste 'kanjers' (de heiligen) zich juist daar bevinden, dan leidt dit als vanzelfsprekend tot een iets meer ontspannen geloofshouding. Voor mij persoonlijk is het in ieder geval een troostrijke gedachte dat, op de vele punten waar ik tekort schiet, anderen in Gods kerk uitblijven.

Een laatste verklaring voor het katholieke optimisme ligt wellicht hierin, dat naar het besef van katholieken de erfzonde uiteindelijk minder diep insnijdt dan naar het besef van protestanten.

„Onrustig is ons hart, tot het rust vindt in U”, beleeft Augustinus. Ook na de zondeval is de mens (ondanks alle tekortkomingen) wezenlijk op God gericht gebleven. Om terug te keren bij mijn overgrootmoeder: ook bij mensen zit de zegen er al als het ware 'ingebakken'.

### “..... opdat zij allen één zijn....” (Joh. 17:21)

De Christelijke Gereformeerde Kerk (CGK) en de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt (GKV), beide te IJmuiden, hebben elkaar erkend als ware kerk van Jezus Christus.

Het proces van samenspreken heeft ongeveer 10 jaar in beslag genomen. Op 31 januari 2001 zijn de verklaring van wederzijdse erkenning en het beleidsplan 2e fase “ontmoeting en contact” ondertekend in een gezamenlijke kerkenraadsvergadering welke gehouden werd in het kerkgebouw van de Christelijke Gereformeerde kerk aan de Marconistraat in IJmuiden.

De beide classes hebben zich hiervoor op jl. 28 februari 2001 (GKV) en 15 maart 2001 (CGK) positief uitgelaten en het groene licht gegeven om de 2e fase in te gaan.

Vanaf nu kan het beleidsplan verder worden uitgewerkt. Te denken valt aan:

De preekstoel wordt opengesteld voor predikanten van beide gemeenten. Op minimaal twee zondagen per jaar zal deze kansruil plaatsvinden.

Om de eenwording al in de eredienst te beleven, zullen er enkele keren per jaar gezamenlijke diensten worden belegd. Naast zondagse erediensten wordt ook gedacht aan bijzondere diensten (tweede feestdagen, bid- en dankdagen)

Het organiseren van gezamenlijke activiteiten die gericht zijn op persoonlijke en inhoudelijke kennismaking van beide gemeenten.

Bestaande activiteiten op verenigingsgebied samen oppakken. Samenwerken in de organisatie

van het plaatselijke evangelisatiewerk.

Het erkennen en aanvaarden van attestaties die door de wederzijdse kerkenraden te IJmuiden aan plaatselijke leden zijn afgegeven. Op verzoek elkaars leden als gast toelaten tot de viering van het Heilig Avondmaal (primair vindt de viering plaats binnen de eigen gemeente)

Het einddoel is een zichtbare en ervaarbare eenheid van beide kerken die nu al uitspreken één te zijn in het geloof, één Here te dienen en één grondslag te hebben: de Bijbel en de 3 formulieren van eenheid.

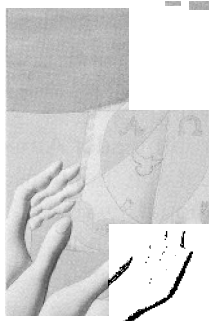
Naar dat doel gaan we werkend en biddend op weg.

*De kerkenraden van de CGK en GKV te IJmuiden*

## uit de kerken

**Kampen** - Aan de Theologische Universiteit slaagden voor het doctorale examen de heren C. Balogh, wonende te Kampen, A.W. Beute, wonende te Zwolle en P.P.H. Waterval, wonende te Dronten.

**'s-Gravenhage-Centrum/Scheveningen** - scriba: H.J. Kruyswijk. Groningsestraat 143, tel. (070) 358 71 05.



## HANDBOEK 2001

Van de Gereformeerde Kerken in Nederland

### Verschenen

Verkrijgbaar bij de boekhandel

en de uitgever  
**f 19,50**

Een nuttig en uitgebreid naslagwerk, een rijke bron van informatie over en voor het kerkelijk leven. Met nu opname van zoveel mogelijk e-mail adressen. Het statistisch jaaroverzicht is bijgewerkt tot 1 oktober 2000. Het uitgebreide jaaroverzicht is verzorgd door eindredacteur ds. P. Schelling.

Uitgave: Print Media BV, postbus 7, 9780 AA Bedum. E-mail: [handboek@scholma.nl](mailto:handboek@scholma.nl)